ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИЙ-ВЛАК, УШНЫЗА!

МАРИЙ КОММУНА

1918 ий 1 октябрь годсек лектеш

КПСС Марий обкомын, МАССР Верховный Советын да Министр-влак Советын органышт

№ 79(18461) | 1990 ий 5 апрель, изарня | Акше 3 ыр

СЕССИЙЫН ДНЕВНИКШЕ

3 апрельыште СССР Верховный Советын палатыже-влакын посна эртарыме заседанийыштышт СССР гыч союзный республикын лекмыж дене кылдалтше йодыш-влакым решатлыме радам нерген законым кокымшо гана лудын кангашеныт. Палата-влакын сайлан шотлымо документ публиковатлалтмек вигак вийыш пура. Закон дене келшышын, Совет Союз гыч лекме нерген йодыш референдум йӧн дене решатлалтеш, туштыжо республикын территорийыштыже эреак илыше чыла СССР граждан участвоватла. Лекме нерген пунчалым приниматлышашлан кок кумшо ужаш деч шагал огыл йӱкым погаш кӱлеш. Тылеч вара СССР Калык депутат-влакын съездышт 5 ий деч кужун огыл шуйнышо переходный жапым палемда. Тиде жапыште Союз да посна республика-влак дене имущественный да финансово-кредитный отношенийым тӧрлен шуктымаш.

Депутат-влаклан ончаш пуымо законопроектыште первый гана лудын кангашыме годым депутат-влакын каласыме замечаний кокла гыч шукыжым шотыш налме.

Тиде кечынак Союз Советыште кум кече шуйнышо «сайлымаш марафон» пытен. Палатын ынде председательже уло. Председательлан «Известия» газетын тӱҥ редакторжо И. Д. Лаптев сайлалтын.

Палатын члене-влак чрезвычайный положенийын правовой режимже нерген законопроектым кокымшо гана лудын кангашымашым эртареныт. Ик кече ончыч тиде законопроектым Национальность Совет сайлан шотлен ыле. Кажне статья почеш йӱклымашым эртарен, тиде правовой актым приниматлыме. Публиковатлыме жап гыч тудат вийым налеш.

Вӱргечын Верховный Советын члене-влак палата-влакын посна эртарыме заседанийышкышт погыненыт. Мутлан, Национальность Совет 4 апрельыште ССР Союзын, союзный ден автономный республика-влакын экономический отношенийыштын негызше нерген законопроектым кокымшо гана лудын кангашен. Кок палатыжат приниматла гын, тиде документ шушаш ий 1 январь гыч закон вийым налеш.

(ТАСС).

У Торъял

Иктешлыше занятий

Районысо партийный да озанлык актив школышто иктешлыше занятий лийын. Тушко колхоз ден совхозласе, предприятий ден учрежденийласе парторганизаций секретарь, вуйлатыше, специалист да пропагандист-влак толыныт ыле.

Туныктышо-влакым усовершенствоватлыше институтын научный паша шотышто руководительже, педагогический наука кандидат Г. Н. Швецова «Конфликт да тудым решатлыме йӧн», Н. К. Крупская лӱмеш Марий государственный педагогический институтысо политэкономий кафедрын доцентше Н. М. Швецов «Перестройка условийыште социально-экономический вияҥмаш» тема дене лекцийым лудыныт.

Тыгак КПСС XXVIII съездлан ямдылалтме нерген кангашыме.

А. ЯШМЕТОВ.

Пален лийза

Таче Марий телевиденийыште «Вияш линий» лиеш. Тушто «Марий ушем» демократический толкын нерген мутланымаш тарвана.

Студийыште КПСС обкомын идеологический отделжым вуйлатыше Е. А. Хлебников, профессор-влак К. Н. Сануков ден И. Г. Иванов, «Марий ушем» толкын комитетын члене-влак журналист В. Г. Яналов ден пашазе В. В. Иванов лийыт.

Телезритель-влак «Вияш линийлан» йодышым телестудийыш ончылгоч але передача кайыме годым тыгай телефон дене пуэн кертыт: 3-17-06, 3-17-13 да 3-17-27.

Звенигово

Директор—Совет вуйлатыше

Коло икымше созыв районный Советын икымше сессийже лийын. Тушто организационный йодышым ончымо.

Райсоветым кӧ вуйлаташ тӱҥалшаш? Кок ой пурен. Сессийым ямдылыше да эртарыше оргкомитет Красногорский автофургон комбинат директор Г. А. Степановым темлен. Вес шонымашым каласен Звенигово йоча спортшколын директоржо В. Д. Кирсанов. Коло депутатым ушышо группа лӱм дене 324-ше ПМК начальник Л. А. Толмачев верч йӱклаш ӱжын.

Кандидатура-влакым кангашыме годым кок тӱрлӧ позиций палдырнен. Мутланымашке избиратель-влакат ушненыт. Пытартышлан тайно йӱклымӧ бюллетенеш кок претендентын лӱмжым кодымо.

Урным почмек, пале лийын: Звенигово районный Совет председательлан утларак йӱк дене Г. А. Степанов сайлалтын. Заместительже А. А. Айханов лийын. Депутат-влак райисполком председательлан угычын П. П. Якушевым шогалтеныт.

В. ИВАНОВ.

Кужэнер

Пошкудо-влакын полышышт

Корным олмыктышо да ыштыше Кужэнер участкылан теле жапыште латкуд тӱжем кубометр кӱ вудыргым шупшыктымо.

— Корнылык тынар инертный материалым кызыт марте але нигунамат шапашлыме огыл ыле,— ойла участкын экономистше Л. Полевщикова.— Тидлан шкенан куэдемысым огыл, а Торъял велысе водитель-влакым моктатымаш. Нуно мемнан район гыч торфым шупшыктеныт. Толмышт годым кажне гана У Торъял кӱ карьерыш пуреныт да вудыргым конденыт.

Тений ДРСУ-н коллективше Пӱледӱр села гыч Кугу Лаждӱр ял марте куд уштыш асфальт корным ыштен шуктышаш. Материал тидлан тӱрыс ситышаш.

О. ИВАНОВ.

3 апрельыште КПСС ЦК-н Российский бюрожын заседанийже лийын, тушто Российский партийный конференцийлан ямдылалтме йодыш-влакым ончымо. Заседанийыште Российский партийный конференцийым ямдылыше комитетын членже-влак участвоватленыт. Тыгай комитетышым краевой, областной, окружной партийный организаций-влакын представительыштым чумырен ыштыме. Нуныжым партийный комитет-влакын пленумыштышт (кажне организаций деч ик ен гыч) сайлыме. Комитетын членже-влак коклаште пашазе, кресаньык, интеллигенцийын представительже, Российский Федерацийысе партийный пашаеҥ-влак улыт. Комитетын составыштыже ик кумшо утла ужашыже—первичный, цеховой парторганизаций-влакын секретарьышт, партгрупорг-влак.

КПСС ЦК-н Российский бюроштыжо

Заседанийыште КПСС ЦК секретарь Ю. А. Манаенков увертарен ойлен. Кангашымаште КПСС Челябинский обкомын секретарьже Ю. М. Александрович, КПСС Курский обкомын первый секретарьже А. И. Селезнев, «Авангард» Ленинградский научно-производственный объединенийысе парткомын секретарьже В. А. Тюлькин, «Советская Россия» газетын тӱҥ редакторжо В. В. Чикин, Новосибирск оласе КПСС Советский райкомын первый секретарьже В. А. Миндолин, Дагестанский электротермический оборудований заводысо слесарь-сборщик-влакын бригадирышт М. А. Гасанов, КПСС Горьковский горкомын секретарьже А. С. Арапов, Улан-Удэ локомотивовагоноремонтный заводын электромонтажникше Н. Ж. Бурцев, «Электроника» Воронежский научно-производственный объединенийысе парткомын секретарьже Г. И. Грищук, КПСС Ленинградский обкомын да горкомын первый секретарьже Б. В. Гидаспов, Иркутский производственный авиационный объединенийын слесарь-сборщикше Н. Х. Любимов, КПСС Вологодский обкомын первый секретарьже В. А. Купцов, Томский государственный университетысе парткомын секретарьже Ю. В. Петров, РСФСР Верховный Совет Президиум Председатель В. И. Воротников, «Ижевский механический завод» производственный объединенийысе парткомын секретарьже Г. В. Сивец участвоватленыт.

Заседанийыште Российский партийный конференцийым 1990 ий 19 июньышто Москва оласте погымо нерген пунчалым лукмо. Конференцийым ямдылыме шотышто тӱҥ мероприятий планым ончымо да тӱҥ шотышто сайлан шотлымо. Подготовительный комитетын членже-влак кокла гыч пашазе группа-влакым ыштыме. Мутлан, шушаш Российский партийный конференцийыште ончаш кӱлмӧ йодышла дене парторганизаций, коммунист-влакын шонымашыштым да ойыштым шымлыме да иктешлыме шотышто лӱмын комиссийым чумырымо.

Заседанийыште М. С. Горбачев ойлен.

Комиссийын заседанийже

4 апрельыште XL Марий областной партийный конференцийым ямдылыме шотышто комиссийын организационный заседанийже лийын. Тушто комиссийын пашажым организоватлыме дене кылдалтше йодыш-влакым ончымо. Комиссий председательын заместительжылан «Йошкар-Оластрой» трестын партком секретарьже А. А. Кузьмов пентыдемдалтын.

Ныл пашазе группым ыштыме, нунын вуйлатышыштым сайлыме.

Первый группым партий обкомын секретарьже Н. М. Губин вуйлата. Тиде группа КПСС обкомын да областной парторганизацийын ревизионный комиссийжын конференцийыште ыштышаш докладыштлан материалым ямдылаш тӱҥалеш.

Кокымшо группым вуйлатышылан КПСС Йошкар-Ола горкомын кокымшо секретарьже Н. В. Зорин пентыдемдалтын. Тудын членже-влак КПСС-ын XXVIII съездшылан КПСС ЦК-н Платформыжын да партийын у Уставшын проектышт шотышто ой ден замечанийым иктешлаш да конференцийыште ыштышаш докладын ты йодыш дене положенийлажым ямдылаш тӱҥалыт.

Кумшо группым партий Медведево райкомын первый секретарьже В. А. Кукарин вуйлаташ тӱҥалеш. Тиде группа областной партийный конференцийыш делегат-влакым сайлымаш кузе эртымым контрольышто кучышылан областной парторганизацийын сайлыме вуйлатыше органже-влакыш составышкышт кандидатура-влакым темлыме шотышто городской ден районный партийный организаций-влакын ойыштым иктешлен пуышаш.

Нылымше группым вуйлатышылан А. М. Горький лӱмеш Марий политехнический институтын ректоржо Г. С. Ощепков пентыдемдалтын. Тиде группын членже-влак областной партийный конференцийлан ямдылалтме годым республикысе коммунист, шемер-влак деч пурышо критический замечаний ден ойым иктешлаш да ончаш тӱҥалыт.

Комиссий тыге палемден: конференцийым ямдылыме дене кылдалтше чыла ойым первичный парторганизаций-влак партий городской ден районный комитетлашке але вигак КПСС обкомыш колтышаш улыт.

Комиссийын заседанийыштыже конференцийлан ямдылалтме жапыште комиссийын пашаж нерген кумдан увертарен шогаш кӱлмӧ нерген мутланыме. Тидым кӱлешлан шотлен палемдыме: республиканский газет-влак, радио да телевидений конференцийын материалже-влак дене, партийыште перестройка пашан проблемылаж шотышто коммунист-влакын ойышт дене кумдан палдарен шогышаш улыт.

Комиссийын заседанийжым КПСС Марий обко-

ПӦРТ НӦЛТАЛТЕШ

Республикысе МВД-н строительно-монтажный управленийже милиций да тудын дене кылдалтше орган да учреждений-влакын пашаеҥыштлан илыме верым шукырак чоҥаш тырша. С. Головинын бригадыже Йошкар-Оласе Ииндешымше микрорайонышто чоҥалтше 60 пачеран пӧртым тений ноябрьыште шуктышаш. Каменщик-влак лийме семын кугурак лектыш дене ышташ шонат гынат, кермыч укелан кӧра пашашт южгунам кучалтеш.

Тиде пӧртын икымше пачашыштыже ончыкыжо пеш кӱлешан быт услугым пуаш — бельем мушкаш налаш — тӱҥалыт. Строитель-влак кок пачашым нӧлтеныт. Апрель-майыште пӧртым тӱрыс нӧлтен шындаш шонат. Но кермыч укелык вучыдымо чаракым луктеш.

СНИМКЫШТЕ: каменщик-влак Г. Калинин, А. Карпов, С. Мочалов, бригадир С. Головин.

И. Речкинын фотожо.

ИК ЭРДЕН ЮЛ ЭРНЕН

Тений шошо Бутяков лӱ- [illegible]

...пальдырнен. Мутланымаште ... бюллетеньш кок пеныт. Пытартышлан тайно йӱклымо бюллетенеш кок претендентын лӱмжым кодымо.

Урным почмек, пале лийын: Звенигово районный Совет председательлан утларак йӱк дене Г. А. Степанов сайлалтын. Заместительже А. А. Айханов лийын. Депутат-влак райисполком председательлан угычын П. П. Якушевым шогалтеныт.

В. ИВАНОВ.

Кужэнер

Пошкудо-влакын полышышт

Корным олмыктышо да ыштыше Кужэнер участкылан теле жапыште латкуд тӱжем кубометр кӱ пудыргым шупшыктымо.

— Корнылык тынар инертный материалым кызыт марте але нигунамат шапашлыме огыл ыле,— ойла участкын экономистше Л. Полевщикова.— Тидлан шкенан кундемысым огыл, а Торъял велысе водитель-влакым моктыман. Нуно мемнан район гыч торфым шупшыктеныт. Толмышт годым кажне гана У Торъял кӱ карьерыш пуреныт да пудыргым конденыт.

Тений ДРСУ-н коллективше Йӱледӱр села гыч Кугу Лаждӱр ял марте куд уштыш асфальт корным ыштен шуктышаш. Материал тидлан тӱрыс ситышаш.

О. ИВАНОВ.

...ийыште «Вияш линий» лиеш. Тушто «Марий ушем» демократический толкын нерген мутланымаш тарвана.

Студийыште КПСС обкомын идеологический отделжым вуйлатыше Е. А. Хлебников, профессор-влак К. Н. Сануков ден И. Г. Иванов, «Марий ушем» толкын комитетын членже-влак, журналист В. Г. Яналов ден пашазе В. В. Иванов лийыт.

Телезритель-влак «Вияш линийлан» йодышым телестудийыш ончылгоч але передача кайыме годым тыгай телефон дене пуэн кертыт: 3-17-06, 3-17-13 да 3-17-27.

...демдалтын.

Ныл пашазе группым ыштыме, нунын вуйлатышыштым сайлыме.

Первый группым партий обкомын секретарьже Н. М. Губин вуйлата. Тиде группа КПСС обкомын да областной парторганизацийын ревизионный комиссийжын конференцийыште ыштышаш докладыштлан материалым ямдылаш тӱҥалеш.

Кокымшо группым вуйлатышылан КПСС Йошкар-Ола горкомын кокымшо секретарьже Н. В. Зорин пеҥгыдемдалтын. Тудын членже-влак КПСС-ын XXVIII съездшылан КПСС ЦК-н Платформыжым да партийын у Уставшын проектышт шотышто ой ден замечанийым иктешлаш да конференцийыште ыштышаш докладын ты йодыш дене положенийлажым ямдылаш тӱҥалыт.

Кумшо группым партий Медведево райкомын первый секретарьже В. А. Кукарин вуйлаташ тӱҥалеш. Тиде группа областной партийный конференцийыш делегат-влакым сайлымаш кузе эртымым контрольышто кучышаш, общественный шонымашым шымлышаш да конференцийын оргкоми...

...ческий институтын ректоржо Г. С. Ощепков пеҥгыдемдалтын. Тиде группын членже-влак областной партийный конференцийлан ямдылалтме годым республикысе коммунист, шемер-влак деч пурышо критический замечаний ден ойым иктешлаш да ончаш тӱҥалыт.

Комиссий тыге палемден: конференцийым ямдылыме дене кылдалтше чыла ойым первичный парторганизаций-влак партий городской ден районный комитетлашке але вигак КПСС обкомыш колтышаш улыт.

Комиссийын заседанийыштыже конференцийлан ямдылалтме жапыште комиссийын пашаж нерген кумдан увертарен шогаш кӱлмӧ нерген мутланыме. Тидым кӱлешлан шотлен палемдыме: республиканский газет-влак, радио да телевидений конференцийын материалже-влак дене, партийыште перестройка пашан проблемылаж шотышто коммунист-влакын ойышт дене кумдан палдарен шогышаш улыт.

Комиссийын заседанийжым КПСС Марий обкомын первый секретарьже Г. А. Посибеев вӱден да ойлен.

ПӦРТ НӦЛТАЛТЕШ

Республикысе МВД-н строительно-монтажный управленийже милиций да тудын дене кылдалтше орган да учреждений-влакын пашаеҥыштлан илыме верым шукырак чоҥаш тырша. С. Головинын бригадыже Йошкар-Оласе индешымше микрорайонышто чоҥалтше 60 пачеран пӧртым тений ноябрьыште шуктышаш. Каменщик-влак лийме семын кугурак лектыш дене ышташ шонат гынат, кермыч укелан кӧра пашашт южгунам кучалтеш.

Тиде пӧртын икымше пачашыштыже ончыкыжо пеш кӱлешан быт услугым пуаш — бельем мушкаш налаш — тӱҥалыт. Строитель-влак кок пачашым нӧлтеныт. Апрель-майыште пӧртым тӱрыс нӧлтен шындаш шонат. Но кермыч укелык вучыдымо чаракым луктеш.

СНИМКЫШТЕ: каменщик-влак Г. Калинин, А. Карпов, С. Мочалов, бригадир С. Головин.

И. Речкинын фотожо.

Йошкар-Ола

Олаштыжат эн кугу

Березово микрорайонышто илыше-влак сай «пӧлекым» налыныт. Тышан 90-ше номеран у аптека шке омсажым почын. Тудо олан рӱдӧ аптекыжлан шотлалтеш.

Палемдыман, у аптека ты микрорайонын ончыкылыкшым шотыш налын чоҥалтын. Тыште калык палынак шукемшаш. Эше полупроводник прибор заводын эмлыме стационарже лийшаш. У медицина учреждений горисполкомын олаште здравоохраненийым да аптечный системым вияҥдыме программыж дене келшышын почылтын.

Тыгай кугу типовый аптека але марте Йошкар-Олаштыже лийынат огыл. Чумыр кумдыкшо ик тӱжемат пеле квадратный метрыш погына. Кызытсе жапын йодмыжлан келшен толшо аптека фармацевт-влаклан йӧнан лиеш.

Кызытеш ямде эмым колтымо отдел веле ышта. Оласе калыклан эмым ситарыме проблемым решатлымашке августышто тӱрыс куат дене «кычкалтеш». Чапле пӧлекым Марий сельский строительный комбинатысе 1-ше МПМК-н коллективше ыштен.

Снимкыште: у верыште поро кумыл дене калык йодмым провизор Н. К. Челянова ден аптека вуйлатышын заместительже Н. И. Крестьянскова шуктат.

А. Щербаковын фотожо.

СУББОТНИК ВАШЕШ

4 апрельыште В. И. Ленинын шочмыжлан 120 ий темме кечылан да Сеҥымашын 45-ше идалыкшылан пӧлеклалтше субботникым 1990 ий 21 апрельыште эртараш ямдылалтме шотышто республиканский штабын заседанийже лийын. Тушто организационный йодышым ончымо, субботниклан ямдылалтме шотышто палемдыме мероприятий-влакым пеҥгыдемдыме, субботникын результатшым иктешлен пуымо радамым рашемдыме.

Городской ден районный штаб-влаклан пашаче коллективлаште субботникым организованно эртарыме шотышто пашам кумдан шарен колташ темлыме.

Субботникыште ыштен налме оксам ик верыш чумыраш да тудым республикыште сарын инвалидше-влаклан госпитальым чоҥымашке колташ маныт, Жилсоцбанкын Марий управленийыштыже 000709506 №-ан счетым почмо.

Торжественный погынымаш

Тенгече Йошкар-Олаште 1941—1945 ийласе сар годым Венгрийым фашизм деч утарымылан 45 ий темме кече лӱмеш торжественный погынымаш эртен. Погынымаште Кугу Отечественный сарын участникше, тыгак Венгрийым утарымаште лийше фронтовик-влак, общественный организаций-влакын представительышт лийыныт.

Докладым Советско-венгерский келшымаш обществын Марий отделенийжын правленийжын председательже, исторический наука доктор, профессор К. Н. Сануков ыштен.

ИК ЭРДЕН ЮЛ ЭРНЕН

Репортаж

Тений шошо Бутяков лӱмеш заводын затонжым эр помыжалтарыш. Апрель деч ик арня ончычак верысе ледокол ийым каткален эртыш. Вӱдат молгунамсе деч чотрак нӧлталтӧ, специалист-влакын йылмышт дене каласаш гын, 55-ше пале марте шуо. Лумжат тунар шуко лийын огыл, но моткоч рӱжге шулымыж дене мланде иканаште шупшыл налын ынь шукто...

Икымше апрель. Пристань кундемыште вич судно мотормышт дене гӱрлен шогат: свежа чия лӱмыштым умбачынак палдара. Тиде ОТ-2055, ОТ-2127, «Дунайский-32», «Дунайский-40» теплоход-влак у навигацийыш каяш лектыныт. Капитанышт А. И. Пантелеев, А. С. Ушаков, Н. А. Кулагин, И. Н. Некрасов, ончыко тарванаш командым пуаш манын, шке мостикыштышт шогат. Нуно лучко-коло ий дене ты пашам шуктат гынат, тургыжланыде огыт чыте. Командыштат кажныже шке сомылжым чын виктараш ямде улыт.

Воктенак ОТ-2435 теплоход коштеш. Капитан Ю. И. Малиновын вуйлатыме экипажым резервный семын палемдыме. Мут толмашеш каласаш кӱлеш, тиде судно кодшо шыжым телылан шогалме верыш эн пытартышлан пурен, а тушеч эн ончыч лектын. Ынде икмыняр ий почела эре тыге тудым ледокол семын ийым каткалаш колтат. Команда ӱшаным мошто сула.

Кече леве, южышто ик пыл лапчыкат ок кой. Культура пӧрт веч куштылго сем ола мучко йоҥгалтеш. Мӱндыр корныш ужаташ погынышо калык заводын тӱҥ инженерже С. В. Домнинын тӱткын колыштеш.

— Кажне экипаж ончылно куштылго огыл задача шога,— ойла тудо.— Тыланда у навигацийым почаш пиал логалын. Ӱшанена, чыла нелылыкым сеҥен, те шке пашадам тӱрыс шуктеда...

Тыште теве мо нерген ойлымо шуэш: приписной флот вӱд корныш лекташ кузе ямдылалтын? Теле жапыште мом ыштыме? Олмыктымо пашам кузе шуктымо? Лач тидын нерген мый завод директорын заместительже В. А. Богомолов деч йодым, тудо флотын пашажлан вуйын шога.

— Предприятийна суднным олмыктышо семын палыме,— вашештыш Владимир Алексеевич.— Сай традицийна уло: телылан палемдыме пашам эн ӱшанлын шукташ, вет кажне ачалентӧрлатыме теплоходышто шкенан йолташна-влакак вахтым шукташ тӱҥалыт. Иктевесылан, манмыла, йол коклаш пондым тушкаш ок лий. Эртыше пагытыште чылаже 3,77 миллион теҥгеаш сомылым ыштыме. Тыге икымше апрельлан шӱдӧ утла самоходный баржым, витле утла транзитный судным, лу земкараваным, ийын коштшо куд краным ремонтироватлыме.

Чыла тиде паша куштылго огыл. Мутлан, «Дунайский» типан выл суднышто движительно-рулевой комплексым капитально олмыктымо. СТ типан кум суднышто куд тӱҥ двигательым да пундаш кожжым вашталтыме. Лу суднышто автоматический сцепной механизмым шындыме. Ятыр вере тӱҥ электрощитым алмаштыме, йӱмӧ вӱдым ямдылыме станцийым уэмдыме да тылеч молат. Чыла тидыже флотын техника шотышто вий-куатшым ешарен, пашам аварий деч посна шукташ йӧным ышта.

Кузе тыршымым наградат пеҥгыдемда: январьысе пашам иктешлымеке, мутлан, цех-влак коклаште сеҥышын плавсоставын коллективше лектын, куснылшо Йошкар знамям налын. Келгыж гоч вӱд ӱмбалне, телым цехыште — тыге тырша ятыр матрос, ятыр экипаж. Лач шке командын вийже денак чыла олмыктымо пашам шукта «СТК-1002» теплоходын капитанже Р. П. Петрухин. Капитан Н. И. Вечеркин да механик Ю. А. Янушкин. Эше шуко молат тыгай йӧным поснак пагалат.

Умаште чыла тыге суднным кок бригадыш ушымо ыле, коллективный подряд йӧн дене ыштеныт. Тенийт тыгай структурым кодымо, чот шот денат, нимо денат вашталтыме огыл. Завод вуйлатыше-влак ончыкыжым пӱтынь предприятийым, тыгак приписной флотым, кажне судным озаныш расчетыш кусараш ямдылат. Ты шотышто икмыняр опытым ончычсо кок ийыште чумырымо, но кызытсе финансово-экономический системылан але лывыргылык ок сите.

Навигаций тӱҥалме жап — предприятийлан пайрем. 30 мартыште заводысо столовыйыш шӱдӧ наре еҥ толын: чеверласыме, тунамак саламлыме кас эртен. Кужу корныш лекме деч ончыч тӱрлӧ команда гыч специалист-влак поро сеҥымашым ваш-ваш тыланеныт, мурееныт, веселитленыт. Вет вара тыге пырля погынаш вашке ок верешт: шым-кандаш тылзе дене огыт уж.

— Таче те Озаҥ марте каеда,— умбакыже ойла С. В. Домнин.— Тыланда тиде тат гыч у пагыт тӱҥалеш. Корныда пиалан лийже!

Теплоход-влак куатле гудокышт дене вашештат, пуйто шочмо ола дене чеверласен: «Вес гана ужмешке-е-е!» маныт.

Кид рӱзалтеш, шовыч лойгалтеш. А Юл ӱмбалне вӱд гына, кок вел серыш нӧлталтын, вашкыде ловыкалтеш. Пытартыш теплоход почеш толкын лыплана. У навигацийын первый варaксимже-влак мӱндыр корныш кайышт.

В. ЯКИМОВ,
«Марий коммунын» собкоржо.

Звенигово район.

АРАМЛОГАР ГЫЧ ПОЯН ОЗАШ

Пиалдыме шӱдыр йымалан шочшо фабрика шке шӱдыржым чӱктен

ТӰҤАЛТЫШЛАН кандашлуымшо ийла тӱҥалтышыште центральный газетлаште шинчалан чӱчкыдын перныше тыгай уверым пример шотеш кондем. Тидыже, мутлан, «Правда» гыч: «Романовский урлык шорык продукцийым перерабатыватлыме шотышто Йошкар-Оласе комплексын «Мраий эл» маркан ужгаже-влакым эше магазинлаште от уж. Но нуно вашке, шушаш ий тӱҥалтышыште (1983 ийыште — Н. Е.) коваш тӱҥалшаш улыт».

Ен-влак ӱшаненыт да вученыт. Республикыште романовский урлык шорыкым ашныме пашан кумыкталтмыже нерген чыланат палат. Ош тӱня дене чеверласыше орлыкан шорык кӱтӱ пытыме дене шуко миллион теҥгеаш сметный акан предприятий тулыкеш кодын, вес элла гыч кондымо оборудований, производственный кумдык республикын шоягоремыш нелын возын.

Коллектив вуйым нигуш чыкаш ӧрын. Ужга фабрикын тунамсе лӱмжӧ — «Марийский» экспериментально-промышленный комплекс» — воштылтыш семын лӱмедышыш савырнен. Эксперимент шотдымылык памятникыш лектын. Совет власть огеш лий гын, фабрикын тунамсе директоржо кум ӱмыржӧ мучко кӱсыным пӧртылтен огеш керт ыле. Вет сӧрымӧ ужга укелан кӧра эн ончыч тудлан языкым ыштеныт.

Мый тиде мутланымашым тыгай пашам ылыжтыше да тӱҥчыктарыше шотдымо вуйлатыше пашаеҥ-влак ӱмбак эше ик гана вуйшияш шонен ом тарвате. Мӧҥгешла, предприятий тыгай тамык гыч кузе лектын кертын, начар паша деч кузе вуйым утарен, а вара пеҥгыдын йол ӱмбак шогалын — теве мо дене палдарынем. Тидлан элыште лийше вашталтыш, озанлык вуйлатыше-влаклан шке шот дене ышташ кидыштым рудаш полшымо жап йӧным ыштен.

Эше 1986 ийыштак ЭПК палемдыме 199 тӱжем теҥге олмеш 838 тӱжем теҥге убыткыш шуктен. Теве мом шотыш налман: ниже ийыште фабрикым ужгалык сырье дене ыштымашке кусараш логалын, технологийым вашталташ перныне. Ӧрдыж велне сырьем, чиям да химикатым коллективлан шкаланже кычалаш логалын. Мӱндыра семын, фабрикым ик ведомство гыч весыш кышкылтыныт. Мучашлан РСФСР Минлегпромын предприятийже гыч агропромыш куснен.

Ӧрдыж полышым вучаш ӱшан лийын огыл. Предприятий директор Е. М. Юферев да тудын икоян «штабше» — тӱҥ специалист-влак пиалдыме шӱдыр йымалан шочшо фабрикыштым утарен кодаш шуко вӱрым йомдареныт. 1987 ийыште озанлык расчетым шыгдараш тӱҥалыныт. У куатым пашаш кышкеныт.

(Мучашыже 2-шо стр.).

ВОЛЬЫК ЕШАРАЛТЕШ

КОДШО ИЙЫШТЕ РЕСПУБЛИКА КУНДЕМЫШТЕ ИЛЫШЕ КАЛЫК ЭЛЛАН 22 ТУЖЕМ ТОНН ШӦРЫМ, ЛАТКУМ ТУЖЕМ ТОНН ШЫЛЫМ, КУМ ШӰДӦ УТЛА ЦЕНТНЕР МЕЖЫМ ДА ТЫГАК МОЛО ПРОДУКТЫМАТ ШУКО УЖАЛЕН

УШЫШКО икмыняр ий ончычсо пагыт толын пура. Тунам шуко колхоз ден совхозышто, шуко ялыште ушкал, сӧсна да моло вольык шагалеммо нерген ойлымым колаш логалын. Тыгай кӱрылтыш лиймаште тӱрлӧ амалым ончыкташ лиеш. Ик могырым, самырык вольыкым — презым, сӧсна игым, пачам да молымат — налаш йӧн изирак ыле, молан манаш гын, колхоз ден совхоз-влак тыгай вольыкым шкаланышт веле ситарен кертыныт. Вес могырым, корма шотышто кугу нелылык шижалтын. Моло полышланат ӱшан шагал лийын. Тидыже шуко еҥым шке сурт озанлык пелен вольыкым кучымо паша деч утыр утларак да утларак йӱкшыктарен.

Ынде сӱрет койын вашталт толеш. Тене кодшо ийын шке озанлыкыште ашныме тӱкан шолдыра вольык 3074 вуйлан шукемын. Каза ден шорык кӱтӱат кугемын. Ты шотышто поснак поро мутым каласыме шуэш Шернур, Куженер, У Торъял районлаште илыше-влак нерген. Нине районлаште тӱкан шолдыра вольык ныл шӱдӧ гыч шым шӱдӧ вуй марте ешаралтын. Тыгай вашталтыш лиймаште ик тӱҥ амал — республикын эрвел-йӱдвел кундемыштыже верланыше колхоз ден совхозласе вуйлатыше-влакын калыклан самырык вольыкым йӧнан жапыште да шукырак ужалаш тыршымышт. Нине районласе озанлык-влак агрокомбинатын заданийжым ятырлан эртарен шуктеныт, ялысе шемер-влаклан презымат, сӧсна игымат ончычсо ий деч шукырак ужаленыт. Сӧсна иге нерген ойлаш гын, кажне суртлан кок вуй дене логалын.

Эше тене мо куандара: кызыт вольыкым райцентрлаштат шукырак ашнаш тӱҥалыныт. Тидлан илыме вер деч мӱндыркӧ огыл, лӱмын ойырымо участкеш, вӱта ден леваш-влак чоҥалтыт. Кушто тидлан еҥ-влак шке оксаштым кучылтыт, кушто организаций кӱшеш чоҥат. Икманаш, шке шотан изирак ушем-влак ышталтыт. Тачысе кечылан вольык ончымо шотышто тыгай ушемым У Торъял, Оршанка поселкылаште почмо. Нине ушемыш ушнышо еҥ-влак ий еда ешаралтыт. Нуныланат самырык вольыкым тӱҥ шотышто колхоз ден совхоз-влак ойырен шогат.

Ӱмаште республика мучко пашазе, колхозник да служащий-влаклан вич тӱжем презым, шӱдӧ латкуд тӱжем сӧсна игым, кок тӱжем нареш шорыкым да кок миллионат пеле сурт кайык игым ужалыме. Тидыже ончылийсе дене таҥастарымаште латкокыт гыч витле индеш процент марте шукырак.

Вольыкым ончымаште ик тӱҥ верым курго налын шога. Ӱмаште калыклан тудымат ончычсо ий дене таҥастарымаште шукырак ужалыме. Мутлан, шудым 31 тӱжем утла тонным, олымым 36 тӱжем тонным, пырчым 29 тӱжем тонным пуымо. Тыште поро мутым адакат кӱшнӧ палемдыме районласе да тыгак Параньга районысо озанлык вуйлатыше-влаклан каласыман. Нуно калыкын йодмыжым эреак шукташ тыршеныт.

«Вӱташте — вольык, ӱстембалне — чес», — манеш калык. Тиде ушан шомак шке сурт озанлыкыште ушкалым, сӧснам, шорыкым, комбым, чывым кучышо-влаклан моткочак келшен толеш. Ӱмашге нуно шке суртысо ӱстембалыштым гына огыл тӱрлӧ тутло кочкыш дене пойдареныт, тыгак ятыр уто продуктым государствылан ужаленыт. Шӧрым гына ӱй заводыш 22 тӱжем тонным колтеныт. Шылым латкум тӱжем тонным, межым кум шӱдӧ утла центнерым ужалыме. Поснак куандарыше Шернур, Волжский да Параньга районлаште илыше-влакын надырышт. Нуно, мутлан, шӧрым кажне ушкаллан шотлымаште 760 гыч 1225 килограмм марте эллан пуэныт.

Продовольственный проблемым шуктымаште шке вийыштым ушен толшо посна еҥ-влакын лӱмыштымат ончыкташ уто огыл, шонем. Кузе от палемде тене Куженер районысо «Куженерский» совхозышто пашам ыштыше Белавинан ешыжым. Ӱмаште Нина Александровна государствылан лу тоннат кандаш шӱдӧ килограмм шӧрым пуэн. Морко районысо «Кызыл байрак» колхоз гыч Адыхам Ибрисович Халитовын ешыже 8544 килограмм, Волжский районысо «Дружба» совхоз гыч Андрей Иванович Синичкинын ешыже 7259 килограмм шӧрым ужаленыт.

Пытартыш жапыште республикыште калыклан кочкыш продуктым ситарышашлан вес йӧнымат кумдан кучылташ тӱҥалме. Тиде йӧнжӧ тӱҥ шотышто шыллык вольыкым ӧрдыктарыме дене кылдалтын. Поселкышто, села ден яллаште илыше-влак договор почеш колхоз ден совхоз вольыкым ӧрдыктарат. Ӱмаште Килемар районысо «Светлый луч» колхоз гыч Гаджиев Фузум Мухтар оглын ешыже тӱшка озанлыклан чылаже латик тонн наре шылым ужален. Советский районысо «Большевик» колхоз гыч Владимир Матвеевич Гаврилов ончылгоч ыштыме договор почеш потребкооперацийлан ныл тӱжем тонн лишке шылым пуэн. Тыгай примерым шуко ончыкташ лиеш. Кодшо ийыште тыгай йӧн дене чылаже лу тӱжемат куд шӱдӧ вуй тӱкан шолдыра вольыкым да латкуд тӱжем утла сӧснам ӧрдыктарыме.

Иктешлен каласаш гын, республикыште шке сурт озанлыкыште вольыкым ончымо пашам виянден толмаште сӱрет сай могырыш вашталтын. Тидыже, эше ик гана каласем, куандарыде огеш керт. Но тыгодымак чаманаш логалеш, чыла вереак пашам тыге ворандарен колтымо огыл. Ӧпке мутым Звенигово, Килемар да Юрино районласе колхоз ден совхоз-влакын вуйлатышыштлан каласыме шуэш. Колхозник ден пашазе-влакын шке сурт озанлыкыштым вияндыме йодышым нунын йӱштын ончымыштлан кӧра нине районлаште вольык шагалемын. Тыште калыклан самырык вольыкымат, сурт кайык игымат моло районласе деч шагалрак ужалат, кургымат ситыдымын огыт ойыро. Мемнан шонымаште, тыгай койышлан мучашым ышташ кӱлеш.

А. РЕЧКИНА,
Марий агропромышленный комбинатын специалистше.

Каласе, кӧ тыйын самырык вольыкетым онча, тунам мый ончыкылык кӱтӱэтын могай лийшашыже нерген ӱшандарен кертам — вольык озанлыкыште ыштыше-влак кокласе шуэн огыл тыге ойлымым колаш лиеш. Медведево районысо «Шойбулакский» совхозын Цибикнур комплексысе ончыкылык ушкал кӱтӱжым могай лийшашыжым тыге аклаш гын, ойгыраш нимогай амал уке. Тысе самырык вольыкым кугу опытан, ӱшанен пуымо пашам уло кумылын шуктен толшо доярка З. А. Петухова онча. Тӱжангдыме туна-влакым первый гана лияш сайын ямдылен шогымылан, тылеч варат самырык ушкал верч чот азапланымыжлан кӧра ӱмаште тудо кокла хӱштышым 6800 килограммыш шуктен кертын.

Зинаида Андрияновнан пашаже кызытат сайын ушнен толеш. Январь-февраль тылзылаште тудо кажне ушкал деч 1240 килограмм утла шӧрым лӱштен.

И. Речкинын фотожо.

АРАМЛОГАР ГЫЧ ПОЯН ОЗАШ

(Мучаш. Тӱҥалтышыже 1-ше стр.).

Роскот поч турташ тӱҥалын, рентабельность кугемын. Тыге ЭПК планыште палемдыме 100 тӱжем тенге убытке олмеш первый гана 159 тӱжем тенге... парышым пуэн.

1988 ийыште Марий агрокомбинат шочо. ЭПК тудын ик эн тӱҥ кооперативышкыже савырнен. Тушто шубно-меховой изделийым перерабатыватлаш, ургаш да ужалаш тӱҥалыныт. Кооператив «Ужга» лӱм дене сералтын.

Тыге коллективлан кавашге пиалан шӱдыр чӱктылтын манаш лиеш. Предприятий комплексыш савырнен. Тудо ужга фабрикым, Аленкинысе шыл комбинатым, республикысе шорык ончышо латшым озанлыкым, кадрым ямдылыше Чакмарий СПТУ-м уша.

Республикын шорык кӱтӱжӧ кугу огыл — 100 тӱжем наре вуйыш погына. «Ужган» кидыштыже улшо озанлык-влак тудлан кокла шот дене 30 тӱжем вуйым колтен шогат. Тидыже кызыт мыняр кӱлешын улыжат луымшо ужашыже лиеш. Ситыдыме 270 тӱжем наре коваштым элын моло кундемлаштыже кычалаш логалеш. Но тудыжо, ямде изделий семын, госзаказ почеш тушкак кая.

Тыге предприятийым верыште, тошто семынак, чыждыраш тӱҥалыныт, ийлыме ужгам да коваште изделийым тышан шукырак кодаш йодыт. Фабрикысе экономист-влаклан ятыр гана иктымак тӱяш логалеш: «Ме республикылан тунар гына пӧртылтен кертына, мыняр сырьем тышеч налынна».

Лач кооператив, кеч изиш гынат, шкенан республикыште илыше-влаклан ужгам чикташ тӱҥалын. Кодшо ийыште веле ЭПК озанлыкше-влаклан кумло тӱжем утла ийлыме коваштым колтен. Нунышт шке цехыштышт мо кӱлешым ургеныт. Тыге республикыште илыше-влак кок тӱжем утла коваште полупальтом да 170 дубленкым налыныт.

Кооперацийын кокымшо пайдаже тене кушто. Кум ий ончыч «Ужга» лач калык деч лу тӱжем коваштым ийлаш налын ыле. Тиде услуга моткоч йӧнлӧ. Кооператив еҥ-влак деч сырьем налеш да тунамак нунылан чаплын ийлыме кода сылнын чиялтыме коваштым пуа. Коваштым озаже шорыкым шке ашнен гын, тудын «Ужга» дене кылым кучымыжо 120—150 тенгеш шуэш. Тыге тудын кидыш дубленкылан ситыше коваште кусна.

Конешне, калык деч коваштым югунамже чыла налаш огеш лий. Сырье шуко погынен да тӱҥ производствыште план кугу

яндар доход 990 тӱжем тенгеш шуын.

Но пайдалыкым нӧлталме корным кычалмым чарныме огыл. Кодшо ий гыч фабрика арендыш куснен. Тыге угычын ончык сай ошкылым ыштыме. Агрокомбинатлан 180 тӱжем тенге аренда акым тӱлымекат да республикын бюджетышкыже 89 тӱжем тенгем кусарымекат, коллектив ик миллионат 827 тӱжем тенге парышым налын. Шке кевыт гоч калыклан 817 тӱжем тенгеаш продукцийым ужалыме. Адакше эртыше ийласе парымым тӱрыс тӱлен пытарыме. Тидыж дене коллектив поснак кугешна. Чынжымак, арамлогар гыч пенгыде озаш савырнен.

Тене озанлык пашам пужен ыштыме жапыште йӧным муын моштымаш да шке вийлан ӱшанымаш кушко шукта!

Тений февраль гыч «Марийский» экспериментально-промышленный комплексыште озанлык кӧргысӧ хозрасчетым шындараш тӱҥалыныт. Тудын цельже икте — кажне подразделенийым, пашазым оксам сайын шотлаш туныкташ да эн кугу паша лектышыш шуаш кумыландден шогаш.

Автор пеш сайын воза да коллективыштат паша утыждене ямлын кая, манын, лудшо шонен кертеш.

Тенийсе ий пеш нелын тӱҥалын. Элыште чылажат дефицитыш савырныме дене Госснаб ден Агроснаб шке снабжений пашаштым пеш начарын шуктат. Сырьем, чиям, тканьым, химикатым колтен шогышо ончычсо предприятий-влак кокла гыч ятырже ынде вашгареш ямде продукцийым яча.

Партийын да правительствын экономический политикыштышт озанлык механизм эше ятылген шуын огыл. Мом ышташ лиеш, мом ок лий, можо пайдале, а можо агурыш шӱка — палаш куштылго огыл. Тидым рашемдыше закон-влак тӱшка але тӱрыс шочын огыл.

Мутлан, предприятийын экономически могай улмыжым шотыш налаш гын, коллектив тудым оксала налын кертеш. Тиде йодышым нӧлталме. Но эн чытамсыр-влакат умылат: кызытсе саманыште чылажат лийын кертеш. А эрласе кече мом ончыкта? Кызыт еш тыге мужедаш гына кодеш.

Тышан шогалаш лиеш ыле. Но нине ийыште тыште ыштыше-влакын илышышт да пашашт кузе вашталтме нерген ик-кок шомакым каласыме шуэш. Кокла пашадар — 238 тенге наре (республикысе промышленностьысо кокла пашадар деч кугурак). Чыла пашаеҥлан шокшо кочкышым яра пукшат. Тений чыла тӱрлӧ санатор-

Сессийлан ямдылалтыт

Марий АССР Верховный Советын икымше сессийжылан ямдылалтме да тудым эртарыме шотышто депутат-влакын пашазе группыштын да организационный комитетын черетан заседанийышт лийын.

Группа-влакын вуйлатышышт икымше сессийым эртарыме радамым ямдылыме, сессийын секретариатшын да президиумжын пашаштым организоватлыме, Верховный Советын ыштышаш постоянный комиссий ден комитет-влакым, республикын правительствыжым, судебный орган-влакым да государственный арбитражым формироватлыме шотышто ыштыме паша дене оргкомитетым палдареныт. Марий АССР Верховный Советын жаплан ыштыме регламентше шотышто ойым да республикысе паша кузе каен шогымо нерген докладын тӱҥ направленийлажым ончымо. Икымше сессийлан ямдылалтме да тудым эртарыме годым чылажымат кумдан ончыктен шогаш кӱлмӧ нерген йодыш решатлалтын.

Депутатский группа-влак

ЯЛ ЭРКЫН ТӰЗЛАНА

КОЧКЫШЫМ ситарымаште калыкын личный озанлыкше кугу ешартышым пуэн кертеш. Но чаманен каласаш логалеш: шуко ял пытен да ятыр вере тыгай сӱрет умбакыже шуйна. Кеч-мо гынат, саят шижалтеш. Мутлан, налаш Шернур районым. Тыште калык шке суртым чоҥаш пижын. Тидыже тышечат коеш: республикыште кажне кумшо пӧрт чоҥымо тиде районысо яллаште ила.

Шке проект почеш

КУГЭНЕР ял. «Чевер ӱжара» колхозын рӱдӧ илемже у тӱсым налаш тӱҥалын. Ӱмаште тысе сельсовет кундемыште латкум еш шке чоҥымо пӧртыш илаш пурен.

Ял мучко кудалына, изи коремым вончена. Кӱкшака верыште кок пӧрт верланен. Иктышкыже пурена. Тыште В. А. Кузьминын ешыже ила. Пӧрт кугу, волгыдо. Тудо сылне верыште шинча. Воктене да пакча шеҥгелне изи чодыра. Кызыт пӱртӱсын сылнылыкшым шижаш йӧсӧ, но кеҥеж жапыште тыште моткоч сылне лийшаш.

Оралте чара верыште шинча, пече мойн уке. Оза-влак шукерте огыл илаш пуреныт.

— Ӱмаште, декабрь му-

витле процентым веле тӱлыман.

Тыгай кугу пӧртлан оксамат шагал огыл пыштыме. В. А. Кузьмин оксам шотлен огыл. Кунам тидын нерген мут лекте, кугун шӱлалтен каласыш: «Оксам ом пале, мыняре пытен, но ӱнарлан нимогай акшат уке, кунаре пытарыме. А кунар нерве пышталтын тышке». Чыла оралтым але чоҥен шуктен огыл. Сурт коклаштат тидым да тудым ыштылаш кӱлеш. Тений кеҥежым вӱтам нӧлташ шона, мончам мучашыш шукташ логалеш.

В. А. Кузьмин колхозышто тӱҥ инженерлан ышта, тиде должностьыш куд ий ончыч шогалын. Пӧрт чоҥымеш ача-ава дене пырля илен. А кунам пӧртым шуктен, илаш пурымо дене пырля сӱаным ыштен. Кызыт кӱ пӧртыштӧ ныльтын илат.

Кажне чоҥышо шке проектше почеш ышта. В. А. Кузьминат тыгак. Пурла могырышто зал. Тыште диван, ӱстел, телевизор да моло мебель шогат.

Валентин Алексеевич. — Ялеш шочын улына, илена ялыште. Шонем ӱмырым ялыштак эртараш, колхоз пашам ышташ, тудым ворандарен колташ.

Оза семын

ЛАТКОКЫМШО вичияшын ныл ийыштыже Кугэнер сельсовет кундемыште коло кандаш еш суртым чоҥен. Кажныже шканже келшыше оралтым нӧлтен. Тений 65 еҥ чоҥаш шона, шукышт тиде пашашке уже ушненыт. Нунылан сельский Совет исполком да колхоз кузе полшен шогат?

— Мыйын чот полшымо шуэш, — каласкала исполком председатель А. А. Милютин. — Кажне ийын кожлам пуаш тыршена. Моло материалым йодаш полшена район, республика деч. Южгунам полышым пуэн огына керт. Чылажат шкенан лиеш гын, моткоч сай ыле. Но уке гын, мом ыштет. Колхоз дене транспортлан витле процентым тӱлаш ку-

гыч шочмо ялышкем. Энгермучаш ялышке, каяш шонем.

Пачер-влакым колхоз шкежат чоҥа. Тыште кок пачеран суртым нӧлтат. Кажне пӧртшӧ 75 тӱжем тенгеш шуэш. Материал шуко кая, акшат шерге. А шке чоҥышо-влак 12—15 тӱжем тенгеашым. Шотлымо почеш ик квадратный метрже 260 тенгеш шуэш. Колхоз кок пачеран пӧртлан 75 тӱжем тенгем кучылтеш, тынар окса дене колхозник 4—5 пӧртым ыштен кертеш ыле.

— Тынар оксам да материалым ссуда олмеш пуаш гын, сай лиеш ыле, — ойлем исполком вуйлатышылан.

— Мыят тыгак шонем, — келша Александр Александрович. — Калык шканже сайынрак чоҥа ыле, жапыштыже ссудым тӱлен пытара. 65 еҥ ик-кок ий жапыште у суртыш илаш пура ыле. Шке пӧрт шке пӧртак. Тудым оза сайын куча. Тиде веле огыл, калык ӧрдыжкӧ ок

те илыше калык ойыртемалтын. Марисола сельсоветлан «Запорожец» автомашинам черет деч посна ужалаш пуымо, Лажъялыш — «Урал», Чылдемыр сельсоветыш — «Днепр» мотоцикл-влакым. Тидын деч посна стенкым, моло мебельым черет деч посна ужалыме. Мебельым эн ончыч пӧрт чоҥышо-влаклан пуымо.

Ӱмаште районышто шке пӧртым чоҥышо ныл шӱдӧ наре еҥ лийын. 123 еҥже илаш пуреныт. Тачысе кечылан 339 еҥ пӧртым чоҥа. Тений, ӱмашсе семынак, лу тӱжем квадратный метр илыме верым чоҥаш палемдыме.

Нелылык пӱтынь районышто иктаяк. Чодырам налаш пӱгыльмым погаш але вес пашам ышташ кӱлеш. Чыла тидым ыштет гынат, от пале, эше могай чодыра логалеш.

— Адак проблема, — шуя мутшым райсовет исполком председатель, — кермыч шотышто. Ме тений тудым ситыдымын налына, шонышна.

лан ямдылалтме да тудым эртарыме шотышто депутат-влакын пашазе группыштын да организационный комитетын черетан заседанийышт лийын.

Группа-влакын вуйлатышышт икымше сессийым эртарыме радамым ямдылыме, сессийын секретариатшын да президиумжын пашаштым организоватлыме, Верховный Советын ыштышаш постоянный комиссий ден комитет-влакым, республикын правительствыжым, судебный орган-влакым да государственный арбитражым формироватлыме шотышто ыштыме паша дене оргкомитетым палдареныт. Марий АССР Верховный Советын жаплан ыштыме регламентше шотышто ойым да республикысе паша кузе каен шогымо нерген докладын тўҥ направленийлажым ончымо. Икымше сессийлан ямдылалтме да тудым эртарыме годым чылажымат кумдан ончыктен шогаш кўлмӧ верген йодыш решатлалтын.

Депутатский группа-влакын вуйлатышышт Н. В. Сорокинын, Л. А. Денисовын, Л. А. Вязниковын, В. А. Кукаринын, П. Ф. Поляниным, В. М. Медведковын, В. М. Зотинын, В. И. Комелинын да О. Н. Тихоновын увертарымышт почеш шке шонымаш дене икте-весым кумдан палдарыме, темлыме ой-влакым каҥашыме.

Заседанийым организационный комитетын председательже А. А. Пушкарев вўден.

Шприцым налыныт

УХТА (Коми АССР). «Северный» кооператив первый гана ыштен налме валютыжын икмыняр ужашыж дене оласе кок больницылан — йоча да кугыен-влакым эмлыше больница-влаклан — ик гана кучылтман лу тўжем шприцым налын пуэн. Кооператор-влакын полекышт моткоч шергакан, вет здравоохранений верысе учреждений-лаштыже ты шотышто пеш кугу чўдылык шижалтеш. Ухтинский территориальный медицинский объединений талукышто улыжат 18 тўжем наре тыгай шприцым налын шога.

Чапле тўҥалтыш

БЕЛГОРОД. Тиде оласе асбестоцементный изделий комбинатын автопогрузчик дене ыштыше водительже В. Лавровым шочмыжлан 60 ий темме кечын чот куандареныт. Пашан ветеранжым цехысе йолташыже-влак шокшын саламленыт. Почетный грамотым кучыктеныт да 2000 теҥге пособийым пуаш ыштеныт. Предприятийын коллективше пенсийыш кайыше-влаклан тыгай льготым тений январь годсек ышташ тўҥалын. Комбинат дае дене шинчыше ўдырамаш-влаклан кум ий жаплан окса тўлыман отпускым пуа. Жилищный кооперативыш пурымо годым тўлымӧ первый взносын ятыр ужашыжымат комбинат шке ўмбакше налын.

(ТАСС).

Кеч-мо гынат, саят шижалтеш. Мутлан, налаш Шернур районым. Тыште калык шке суртым чоҥаш пижын. Тидыже тыштат коеш: республикыште кажне кумшо пӧрт чоҥымо тиде районысо яллаште ила.

Шке проект почеш

КУГЭНГЕР ял. «Чевер ўжара» колхозын рўдӧ илемже у тўсым налаш тўҥалын. Ўмаште тысе сельсовет кундемыште латкум еш шке чоҥымо пӧртыш илаш пурен.

Ял мучко куталына, изи коремым вончена. Кўкшака верыште кок пӧрт верланен. Иктышкыже пурена. Тыште В. А. Кузьминын ешыже ила. Пӧрт кугу, волгыдо. Тудо сылне верыште шинча. Воктене да пакча шентелне изи чодыра. Кызыт пўртўсын сылнылыкшым шижаш йӧсӧ, но кеҥеж жапыште тыште моткоч сылне лийшаш.

Оралте чара верыште шинча, пече мойн уке. Оза-влак шукерте огыл илаш пуреныт.

— Ўмаште, декабрь мучаште, гына кусненна, — каласкала Валентин Алексеевич Кузьмин. — 1986 ийыште чоҥаш тўҥалынам, негызым пыштышна, пырдыжым нӧлтен кодымо. Вес ийын леведыш ймак пуртымо. Ончылий пӧрт кӧргым ыштышна.

— Икманаш, суртым ныл ий нӧлташ логалын?

— Молан манаш гын, шуко проблема ыле материал шотышто: кермычым муаш йӧсӧ лийын, пуч дефицитыш савырнен. Чодыра материал шотыштат чўдылык шижалтеш. Вес могырым, жап шагал. Вет утларакшым оралтым кеҥеж жапыште ышташ логалеш. А колхозышто тиде эн тургым пагыт. Отпускым налаш кеҥежым мыланем неле, пашам механизаций дене кылдалтын.

— Тендан шонымаште, оралтым чоҥаш куштылгыжак огыл?

— Моткоч неле. Мутлан, ондак материалат шулдырак лийын, чодыра шотыштат куштылго ыле. Пытартыш жапыште ак кушкын, кожла мемнан могырышто шагалемын. Чодырам Куженер, Марий Турек да Параньга районла гыч кондаш логалеш. А мыняре коштман жапым йомдарен. Йошкар кермычым районышто огыт ыште. Марий Турекыште качествыже сай огыл. Йошкар-Олаште ялысе калыклан шагал ойырат.

Колхоз транспорт дене полша, материалым кондаш лыман.

Тыгай кугу пӧртлан оксажат шагал огыл пыштыме. В. А. Кузьмин оксам шотлен огыл. Кунам тидын нерген мут лекте, кугун шўлалтен каласыш: «Оксам ом пале, мыняре пытен, но ўнарлан нимогай акшат уке, кунаре пытарыме. А кунар нерве пышталтын тышке». Чыла оралтым але чоҥен шуктен огыл. Сурт коклаштат тидым да тудым ыштылаш кўлеш. Тений кеҥежым вўтам нӧлташ шона, моҥчам мунчашын шукташ логалеш.

В. А. Кузьмин колхозышто тўҥ инженерлан ышта, тиде должностьыш куд ий ончыч шогалын. Пӧрт чоҥымеш ача-ава дене пырля илен. А кунам пӧртым шуктен, илаш пурымо дене пырля сўаным ыштен. Кызыт кў пӧртыштӧ нылытын илат.

Кажне чоҥышо шке проектше почеш ышта. В. А. Кузьминат тыгак. Пурла могырышто зал. Тыште диван, ўстел, телевизор да моло мебель шогат.

— Залым проект почеш тыге ыштыме, — умылтара оза. — Тушеч моло пӧлемлашке нимогай йўк ынже шокто. Тыште телевизорым ончет гын, малаш ынже мешае. Икманаш, сайын каҥаш лийже.

Вес пӧлем — самырык-влакын малыме верышт, зал деке лишкырак. Кумшо пӧлемыште ачаж ден аваже верланеныт. Тушко йўк-йўан эшеат шагал логалеш.

— А кушто кухньыда? — ӧрмалген йодым, укела чучо.

— Тудо икымше пачашыште.

Ме тошкалтыш дене волышна. Тыште конта, ўстел, пўкен-влак улыт. Тыштак котельный верланен. Чыла тиде пӧрт йымалын пелыжым налын. Вес пелыште паренте, телылан ямдылыме моло кочкыш аралалтеш.

— Чыла шотыштат каньыле лийже манын шонышым, — ойла Валентин Алексеевич. — Нимо уто ынже мешае, ару, йӧнан лийже. Мутлан, контам налаш. Тудын деч посна ялыште огешак лий. Перемечым, когыльым, мелнам ыштыман? Ыштыман. Конта гыч шикшат лектеш, тўрлӧ ўпшат чыла вере логалеш. А кухньо посна гын, моло пӧлем-влаклан эҥгекым огеш ыште, арулык лиеш.

— Ялыште тыгай суртым ыштен, ўмыр мучко илаш тўҥалат, нигуш от кай?

— Конешне, — манеш

Ялеш шочын улына, илена ялыште. Шонем ўмырым ялыштак эртараш, колхоз пашам ышташ, тудым ворандарен колташ.

Оза семын

ЛАТКОКЫМШО вичияшын ныл ийыштыже Кугэнгер сельсовет кундемыште коло кандаш еш суртым чоҥен. Кажныже шканже келшыше оралтым нӧлтен. Тений 65 еҥ чоҥаш шона, шукышт тиде пашашке уже ушненыт. Нуньылан сельский Совет исполком да колхоз кузе полшен шогат?

— Мыйын чот полшымо шуэш, — каласкала исполком председатель А. А. Милютин. — Кажне ийын кожлам пуаш тыршена. Моло материалым йодаш полшена район, республика деч. Южгунам полышым пуэн огына керт. Чылажат шкенан лиеш гын, моткоч сай ыле. Но уке гын, мом ыштет. Колхоз дене транспортлан витле процентым тўлаш кутырен келшыме. Ссудын икмыняр ужашыжымат еҥ-влаклан колхоз тўлыжӧ манын йодышым тарватыме ыле. Но тидым ыштен ышна керт. Мемнан озанлык тыге полшен огеш керт. Районышто южо озанлыкыште тыге полшен шогат.

В. А. Кузьмин шке оксаж дене чоҥен да чоҥаш тўҥалеш. Но чылан шке оксашт кўшеш оралтым ыштен огыт керт. Садлан государство полшышаш. Ссудым ўмаште шагал налме, 40 тўжем теҥгеш веле шуын. А тений 68 тўжемым налыныт, тидат шагал. Чыла еш икгай огыл. Шукын лият гын, икте-весылан полшен ыштет. Но тыгайже шагал. Южо шканже ыштен шукта да весе деке полшаш огеш тол.

— Александр Александрович, те шкежат пӧртым чоҥеда?

— Мый ончылий тўҥалынам. Родо-тукымем шагал, садлан паша эркын кая. Южыжо шона: исполком председательлан ыштем гын, материалым муаш куштылго. Мый, моло семынак, материалым кычал орланем. Йӧра эше, жап шотышто куштылгырак, арняште кок каныш кечем уло. А колхозник-влак пашам кудалтен каен огыт керт. Кожла шотышто гына Куженерыш кандаш гана коштым. Наряд уло гынат, материалым налаш неле. Кеч-мо гынат, эркын-эркын чоҥен шуктем. Кызыт еш дене пачерыште илем. Но казна пачер

гыч шочмо ялышкем. Энгермучаш ялышке, каяш шонем.

Пачер-влакым колхоз шкежат чоҥа. Тыште кок пачеран суртым нӧлтат. Кажне пӧртшӧ 75 тўжем теҥгеш шуэш. Материал шуко кая, акшат шерге. А шке чоҥышо-влак 12—15 тўжем теҥгеашым. Шотлымо почеш ик квадратный метрже 260 теҥгеш шуэш. Колхоз кок пачеран пӧртлан 75 тўжем теҥгем кучылтеш, тынар окса дене колхозник 4—5 пӧртым ыштен кертеш ыле.

— Тынар оксам да материалым ссуда олмеш пуаш гын, сай лиеш ыле, — ойлем исполком вуйлатышылан.

— Мыят тыгак шонем, — келша Александр Александрович. — Калык шканже сайынрак чоҥа ыле, жапыштыже ссудым тўлен пытара. 65 еҥ ик-кок ий жапыште у суртыш илаш пура ыле. Шке пӧрт шке пӧртак. Тудым оза сайын куча. Тиде веле огыл, калык ӧрдыжкӧ ок кай. А кызыт колхоз пачерлаште илыше ешым налаш. Тудо озанлыкым алякин куча, тӧрлаш огеш тырше. Колхозын ремонтым ыштен пуымыжым вучен коштыт.

Кеч-кузе неле гынат, колхозник-влак ялыштак илаш шонат, чоҥат, самырык-влак ӧрдыжыш каяш пеш огыт тӧчӧ. Но тўҥ шотышто рвезе-влак кодыт, а ўдыр-влак шагалын улыт. Нунылан паша ышташ нигушто. Кумлю ияш качымарий-влак шукын улыт. Садлан подсобный озанлыкым почмо нерген шоналтыман.

Кумыл ынже воло

Шке озанлыкым чоҥымо паша чумыр районыштат вияҥ толеш. Кодшо ийын райсовет тидын шотышто сессийым эртарен ыле. «Ялысе сурт-пече» программым пеҥгыдемден.

— Чыла тидым шымлен лекмеке, задачым шындышна, — ойла райсовет исполком председатель А. А. Максимов, — лу тўжем деч шагал огыл квадратный метр илыме верым калыкын вийже дене чоҥаш. А план почеш кум тўжем квадратный метр утларак веле ыле. Ынде каласаш лиеш: ме мутнам, тўрыс огыл гынат, шуктенна. 9879 квадратный метр илыме верым сдатлыме. 123 колхозник ден совхоз пашаеҥын ешыже шке чоҥымо пӧртышкыжӧ пурен. Ты пашаште посна Лажъял, Кугэнгер, Марисола, Кукнур кундемыште илыше калык ойыртемалтын. Марисола сельсоветлан «Запорожец» автомашинам черет деч посна ужалаш пуымо, Лажъялыш — «Урал», Чылдемыр сельсоветыш — «Днепр» мотоцикл-влакым. Тидын деч посна стенкым, моло мебельым черет деч посна ужалыме. Мебельым эн ончыч пӧрт чоҥышо-влаклан пуымо.

Ўмаште районышто шке пӧртым чоҥышо ныл шўдӧ наре еҥ лийын. 123 еҥже илаш пуреныт. Тачысе кечылан 339 еҥ пӧртым чоҥа. Тений, ўмашсе семынак, лу тўжем квадратный метр илыме верым чоҥаш палемдыме.

Нелылык пўтынь районышто икгаяк. Чодырам налаш пўгыльмым погаш але вес пашам ышташ кўлеш. Чыла тидым ыштет гынат, от пале, эше могай чодыра логалеш.

— Адак проблема, — шуя мутшым райсовет исполком председатель, — кермыч шотышто. Ме тений тудым ситышын налына, шонышна. Но февральыште ик кермычымат ышт пу. А калык исполкомыш эре коштеш. Тудын ончылно мыланна йӧнан огыл. Ме шомак деч молым каласен огына керт. А республикыште тыге умылтарат: кермычым подряд почеш чоҥымашке колтымо. А калыкшылан кузе лияш? Тудо шке оксаж дене чоҥа. Мый ӧрам: молан республикыште тидым огыт умыло? Калыкын оксаж дене чоҥымашке уло вийым пышташ кўлеш. Тыгак калык деке озанлык вуйлатыше-влак мелын шогышаш улыт. Финанс да материал шотышто нелылык годым пӧрт ыштыше-влаклан шке фондышт гыч ойырышаш улыт.

1988 ийыште сурт-печым чоҥышашлан калык 975 тўжем теҥге ссудым налын ыле, а ўмаште 125 тўжем теҥгем гына ойырымо. Тений 450 тўжем теҥгем пуэныт.

— Ала тиде пашам у депутатский корпус сайын виктарен колташ тўҥалеш, — шонкала А. А. Максимов. — Ялым угыч шочыкташ — сайлымаш деч ончычсо программыштем ыле. Кресаньыкын илышыжым куштылемден колташ кўлеш, тудлан тыршаш йӧн лийже. Садлан депутат пашам тышечак тўҥалам. Тидын шотышто КПСС райком да райсовет исполком коклаште умылымаш уло.

В. ГРИГОРЬЕВ.

Шернур район.

гынат, шкенан республикыште илыше-влаклан ужгам чикташ тўҥалын. Кодшо ийыште веле ЭПК озанлыкше-влаклан кумло тўжем утла ийлыме ковашт ым колтен. Нунышт шке цехыштышт мо кўлешым урденыт. Тыге республикыште илыше-влак кок тўжем утла коваште полупальтом да 170 дубленкым налыныт.

Кооперацийын кокымшо пайдаже теве кушто. Кум ий ончыч «Ужга» лач калык деч лу тўжем коваштым ийлаш налын ыле. Тиде услуга моткоч йӧнлӧ. Кооператив еҥ-влак деч сырьем налеш да тунамак нунылан чаплын ийлыме да сылнын чиялтыме коваштым пуа. Коваштын озаже шорыкым шке ашнен гын, тудын «Ужга» дене кылым кучымыжо 120—150 теҥгеш шуэш. Тыге тудын кидыш дубленкылан ситыше коваште кусна.

Конешне, калык деч коваштым южгунамже чыла налаш огеш лий. Сырье шуко погынен да тўҥ производствышто план кугу гын, калыклан вучалташыже логалеш. Но Марий Турек районысо «Путь Ленина» колхозышто да ял озанлыкым научно шымлыше Марий институтын рўдӧ опытно-производствен н ы й озанлыкыштыже коваштым ийлыме цех-влакым пашаш колтымо дене калыкын йодмыжым шукташ йӧн ешаралтеш. Пытартыш озанлыкше Йошкар-Ола воктенак верланен да коваште сдатлыше-влак тушко куштылгын логал кертыт.

«Ужга» кооперативым ыштыме дене яллаште ургымо, шорык коваштым да хромым ийлыме латныл цехым почмо. Эше нылыт почылташ. Фабрикын филиалже-влакым тышке ушыман. Тугеже яллаште ятыр шўдӧ ўдырамашлан паша лектеш, тугеже ятыр у еш шочеш. Тидым шотыш налде ок лий. Вет кызыт мемнан республикысе яллаште 18—30 ияш рвезе ден ўдыр, пӧръеҥ да ўдырамаш мыняр улмо шотышто пеш кугу ойыртем палдырна. Тиде ийготан кажне шўдӧ ўдырамашлан шотлымаште пӧръеҥ-влак коло нылытлан шукырак улыт. (РСФСР мучко — латнылытлан). Ўдыръеҥ-влак ял гыч тўҥ шотышто лач паша укелан каят.

Колхоз да совхоз-влак дене кооперацийым ыштымылан кӧра кодшо ийын ЭПК 450 тўжем теҥге парышым налын. А чумыржо

Партийын да правительствын экономический политикышт озаллык механизм эше ягылген шуын огыл. Мом ышташ лиеш, мом ок лий, можо пайдале, а можо агурыш шука — палаш куштылго огыл. Тидым рашемдыше закон-влак тўшка але тўрыс шочын огыл.

Мутлан, предприятийын экономически могай улмыжым шотыш налаш гын, коллектив тудым оксала налын кертеш. Тиде йодышым нӧлталме. Но эн чытамсыр-влакат умылат: кызытсе саманыште чылажат лийын кертеш. А эрласе кече мом ончыкта? Кызыт еш тыге мужедаш гына кодеш.

Тышан шогалаш лиеш ыле. Но ниие ийыште тыште ыштыше-влакын илышышт да пашашт кузе ваштале нерген ик-кок шомакым каласыме шуэшак. Кокла пашадар — 238 теҥге наре (республикысе промышленностьысо кокла пашадар деч кугурак). Чыла пашаеҥлан шокшо кочкышым яра пукшат. Тений гыч чыла тўрлӧ санаторный да туристический йот эллаш путевкылан пелыжым гына тўлаш тўҥалыт. Тазалыкым пентыдемдышашлан отпускыш кайыме годым оклад але тарифный ставка кугыт пособийым первый гана пуаш ыштеныт. Фабрикыште да кооператив член улшо озанлыклаште тыршыше-влак шке изделийыштым — мутановый полушубкым, пальтом, йоча ужгам, песец да шашке упшым да молымат — шукырак налаш праван улыт.

Тылеч посна предприятийыште шке пашаеҥ-влаклан илыме верым чоҥаш кок кооперативым чумыреныт. 90 да 140 пачеран пӧрт-влакым нӧлташ тўҥалыныт. Жилищный кооперативыш пураш чон шупшеш. Пачерлан кудло процентым ЭПК тўла, а молыжым — ончыкылык пачер оза. Еҥ паша гыч кая гын, мутат уке, тудо кудло процентым предприятийлан пӧртылта, но тыште латвич ий ыштымеке каяш шона гын, пӧртылташ огыт йод.

...Фабрикын, «Ужга» кооперативын ончылныжо волгыдо тўҥалтыш ятыр лиеш манын, ўшанем. Мыйын шонымаште, тиде коллективлан экономикыште тарванымше нимогай тўтанат зияным ыштен огеш керт. Тыгак лийже ыле.

Н. ЕФИМОВА.

Йошкар-Ола.

Сай еҥ нерген

ПАШАЗЕ ТУКЫМ

Маша кастенак тургыжланаш тўҥале. Эрла гыч тудо ынде тунемше огыл, ўдырым завод, «Торгмашысе» икымше цехын кугу паша коллективше, вуча.

— Кынел, ўдырем, вашке пашашкет каяш жап шуэш, — эрдене аваже, Вера Филипповна Иванова, тыматлын каласыш. Тудо тунам заводын кандашымше цехыштыже ыштен. А ўдырьым тыршышаш цехыште ты жапыште Кугу Отечественный сарын участникше, чылан пагалыме, сай пашажлан ик гана веле огыл палемдалтше Илья Иванович, латшым ияш Машан ачаже, ыштен.

1965 ий январьысе ик кече Мария Ильиничнан илышыштыже шарнымашеш курымлан кодын. Коло вич ий ынде тудо икымше цехын механо-слесарный участкыштыже тырша.

Цехын эн тале пашазыже Антонина Чепакова Марийым шкеж деке туныкташ налеш. Тыгодым тудо, шкенжын пўтынь мошмымаш мастарлыкшым кучылтын, ўдырым токарь пашалан ямдылаш пижеш.

Уым палаш налаш тыршымаш, ава-ача корно дене кайымаш Мариялан куштылго огыл пашам писын тунем налаш полшен. Тудо икмыняр жап гыч разрядлан сдатлен, станокшо дене шке вуя ышташ тўҥалын. А жап эртымеке, чыла тўрлӧ токарный станок тудын кидшым кольышташ тўҥалын: детальым точитлаш, резьбам пўчкаш але накатым ышташ кидше толын.

Жап шижде эртен, Мария Ильинична шке пашажым куанен шуктен. Ончычсо наставницыжын кажне тарванылмыжым тудо тўткын эскерен. Тося Чепаковая (цехыште шонго пашаеҥым пагален тыге лўмденыт) сулен налме канышыш кайымыж деч ончыч Мария наладчицылан ышташ кусна. Тыштат Антонина Чепакова деч уста уке ыле. Тиде паша ўдырамашынлык огыл гынат, тудо куштылгын шуктен. А ончычсо тунемшын шке туныктышыж деч почеш кодмыжо шуын огыл. Тудат ты пашалан тунемын. А Чепакован кайымекыже, тудым алмашта.

Мария Ильиничнан пашажым йӧратен ончет, чылажымат тудо кумылын шукта. Койыш-шоктышыж денат тудо моткоч тыматле, поро кумылан. Икмыняр жап гыч Мария Ильинична шкежат самырык-влакым специальностьлан туныкташ тўҥалеш. Чырык курым коклаште тудо шуко самырык еҥлан паша корныш шогалаш полшен.

Заводышто вашке лўмжӧ кумдан шарлен. Пашалан чулым ўдырым Александр Николаевич Разиноват ужылалтен. Тудо кокымшо цехыште инструментальщиклан ыштен, шкежат тале специалист лийын.

Тиде чылажат шукерте огыл лиймыла чучеш, а Мария Ильинична ден Александр Николаевичын ўдырышт кызыт музыкальный училищыште икымше курсышто тунемеш, эргыштлан латвич ий.

Шуко шеҥгелан кодын. Паша веле шагалемын огыл. Туге гынат, вате ден марий шке пашаштым ондаксе семынак йӧратен, уло кумыл дене ыштат. Мария Ильинична разрядшым кугемден, лукмо продукцийжым личный клеймо дене палемда. Александр Николаевичат слесарь-инструментальщик пашаштыже усталыкым чарныде нӧлтен толын.

Мария Ильиничнам йолташыже-влак цехысе калык контроль группыш сайленыт, заводысо пашаче коллективын советыштыже шкенышт проблемыштым решатлаш ўшаненыт. Тудо ончычсо семынак чылажымат чулымын ышта.

Ивановмыт династийын «Торгмаш» заводышто паша стажышт ынде шўдӧ ийымат эртен. (Тыштак Мария Ильиничнан шольыжо Анатолий Ильич тырша). Шуят мо ача-кочан, ава-кован корныштым йочашт — тидым каласаш йӧсӧ, но каникул жапыште Разиновмытын кугурак ўдырышт Наташа аважын пашам ыштыме цехышкыже толеш. Кӧ пала: ала, тунем пытарымеке, тудо заводышто музыкальный вуйлатыше лиеш, ала икмыняр ий гыч изирак эргышт, Олег, ачажым алмашташ толеш.

Л. ЗАЙЦЕВА.

Йошкар-Ола.

«ОНЧЫКО» ЖУРНАЛ ТЕМЛА

ЛИШЫЛ кечылаште «Ончыко» журналын тенийсе кокымшо номерже лудшо-влак дек миен шуэш. Тиде гана тудо мом темла?

Шочмо йылмын тачысе сынже, эрласе пўрымашыже могайрак? Тидын нерген мутланеныт редакцийын «йыргешке ўстелже» йыр чумыргышо-влак: республикысе Писатель ушем правлений председательын заместительже И. Горный, МарНИИ-н пашаенже В. Егоров, СССР калык депутат, туныктышо П. Емельянов, Йошкар-Оласе художественно-реставрационный кооперативым вуйлатыше В. Ороспаев, философий наука доктор В. Соловьев, Марий АССР прокуратурын пашаенже юрист В. Ямаев. Мутланымашым самырык писатель В. Абукаев-Эмгак вўден.

Марий калыкнан кызытсе проблемыжым южо кугу вуйлатышын йўштö койышыжлан кöра мемнам ончыкшо мо вучен кертмым келгын почын ончыктен Миклай Рыбаков «Мокмыр» койдарчык фантасмагорийыштыже. Черетан номереш савыкталтше тиде произведений илышым сылнымут йöн дене шымлымашыте кугу чолгалык дене ойыртемалтеш.

Тений 9 майыште Кугу сеҥымашлан 45 ий темеш. Журнал ончычсо фронтовик-влак А. Январевын почеламутшым, А. Минглишевын шарнымашыжым, А. Максимовын ойлымашыжым пуртен. СССР Художник ушем член Г. Соловьева сарыште да тылыште калыкын патырлыкшым марий радынан мастарже-влакын кузе ончыктымышт нерген радамын каласкала.

Апрель тўҥалтыште кумдан палыме поэт Осмин Йыванын шочмыжлан 75 ий теммым палемдышна. Шке илышыже да тачысе поэзий нерген тудын каласкалымыже номерыште кугу верым налын. А 23 майыште Семен Вишневскийлан 70 ий темеш. Марий калыкын йöратыме поэтше нерген заметка, тудын у почеламутшо-влак печатлалтыныт.

Личность культ ийлаште пытыше земляка-влак нерген «Ончыко» умбакыже каласкала. Журналист-краевед М. Сергеевын «Титаклыме порылык» очеркыштыже писатель, партийный пашаеҥ А. К. Эшкининын неле, но чапле илыш корныж дене палыме лийына.

Самырык автор кокла гыч тиде гана поэтический мут Алевтина Мокеевалан пуалтын. Тудын почеламут аршашыже шуко еҥгын кумылжым савыра, шонена.

Кугу поэт Валентин Колумбын кўчык ўмыржö, яндар йўкан чолга мурпашаже кызытсе кокла ийготан литератор-влакын шинча ончылныштак волгалт эртеныт, манаш лиеш. Но пўрымашыже тыгай ойган мучашан лиеш маныт, нигö шонен огыл, очыни. Тудын пытартыш ийлаже нерген тўрлын ойленыт да ойлат. Журналист В. Яналов поэтым илымыж годым сайын палыше ятыр еҥ дене мутланен, архив материалым шерген лектын да «Валентин Колумб: пўрымашыжлан почеламут» шымлымаш-очеркым возен.

Номерыште «Поро кече» рубрика йымалан лудшо-влакын серышышт, культура увер, сурт оза вате-влаклан «Перкан лийже» подборка пурталтын. Журнал тыгак «Шошо» у мурым (мутшо С. Чавайнын, семже В. Газетовын) темла.

Журнал вес номереш филологий наука кандидат В. Акцоринын «Марий, марий, кушеч улат?» статьяжым, лектор-атеист, журналист В. Федоровын «Марий верам кö арала?» очеркшым, В. Абукаев-Эмгакын «Шочмо тувыр» романже гыч ужашым савыкта.

Лудшо-влаклан увертарена: «Ончыко» журналым 3-шо номер гыч налаш возалташ шкенан кундемыште 20 апрель марте лиеш.

А. СЕЛЕДКИН.

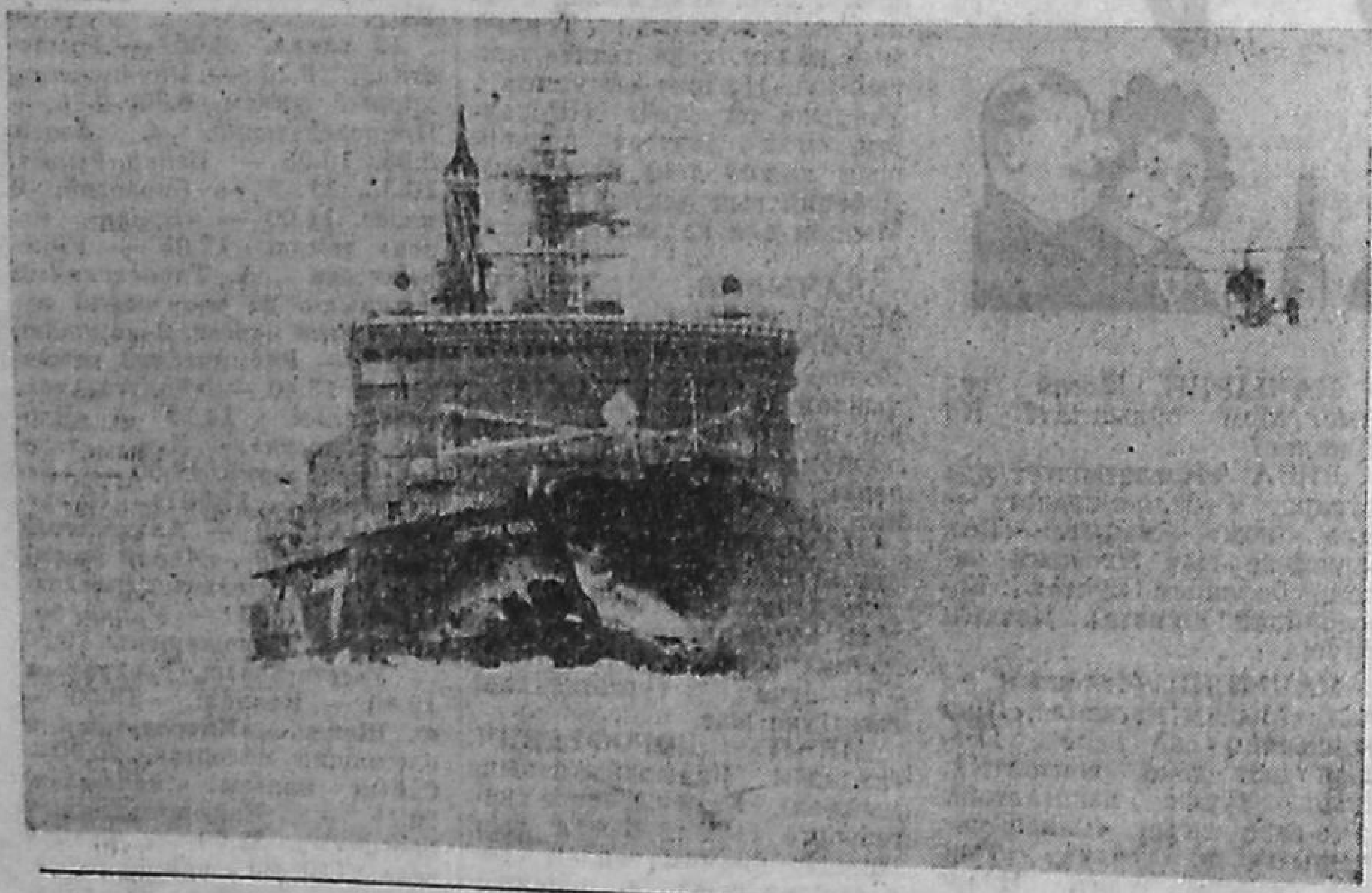

Ий пасу гоч

Йўдвел бассейнын флотшо «Советский Союз» у атомный ледокол дене пойдаралтын. Тудо ий дене леведалтше теҥызыш первый гана лектын. Ледокол талук мучко пайдаланыме Мурманск—Дудинка корнышто калык озанлык грузан транспорт-влакым ужатен кошташ тўҥалеш.

Первый паша кече-влак патыр кораблын экипажшылан да тудын системыже ден механизмже-влаклан экзаменыш савырненыт. Каласаш кўлеш, чылажат сайын эртен. Теҥыз инспекцийын тыгай типан судно-влак ончылно шындыме требований шукталтын.

Ий коклаште утларак келшен толшо маршрутым спутникан система рашемден шога. Ледокол пелене КА-32 вертолетат тиде пашаште кугу полышым пуа.

Экипажлан сай условийым ыштыме. Моряк-влак ик веран каютылаште илат, кораблыште кабельный телевидений уло, спортивный зал, сауна, йўштылмö бассейн, библиотека, музыкальный салон пашам ыштат.

Снимкыште: «Советский Союз» атомоход.

ТАСС-ын фотожо.

ЛАТКОКЫТ ГЫЧ ИКТЫЖЕ

Юмылан ўшаныше ятыр еҥ 7 апрель кечым кугу пайрем семын палемда. Тудым благовещений маныт. Пайремын шочмыжым черке кузе умылтара, мо дене тудо кылдалтын?

А. ТИМОФЕЕВА.

Йошкар-Ола.

ХРИСТИАН черке Иисусым да Мария юмынаван лўмышт дене кылдалтше латкок пайремым эн кўкшыш акла, нуным посна тўшкаш уша (рушлаже «двунадесятые праздники» маналтеш). Тышкак юмо ден юмынаван шочмо кечышт. Иисусым тынеш пуртымо, тудын кавашке нöлталтме, святой Марийын колымо кечышт да молат пурат. 7 апрельыште ... деч посна — мўшкыраҥмыже, юмын эрге шочшаш нерген увертарен. Тидым ўдырат, христиан-влакат «поро увер» («благая весть») семын вашлийыныт, куандарыше кечым шарныме лўмеш пайремым палемдаш, тудым рушлаже «благовещение» манаш тўҥалыныт.

Пöръеҥ деч посна мўшкыр пижме нерген миф икте веле огыл. Тудо христиан религий шочмо деч ятыр ончычак акрет годсо Индийыште, Грецийыште да Римыште кумдан шарлен улмаш.

Йодса — вашештена

шуко калыкын тўҥ юмышт телым, кече кужемаш тўҥалме пагытыште, «шочыныт». Мутлан, Египетыште Осирисын, Древний Грецийыште Дионисын шочмо кечышт 6 январьыште палемдалтыныт, акрет годсо Иранысте Митра юмын — 25 декабрьыште. Вес семын каласаш гын, юмо-влакын шочмыштым пўртўсын ылыжаш тўҥалме йыжыҥже дене кылденыт.

Римский империйыште Митра юмын культшо кумдан шарлымаш христиан-влаклан келшен огыл, тудым умылташ да калыкын илыш-йўлаж гыч шыгыремден лукташ манын, 25 декабрьыште Христосын шочмо кечыжым пайремлаш тўҥалыныт.

Чын шоялан ок шу

25 мартысе газетеш (автор 21 мартысыште манын воза — Ред.) О. Ивановын «Керамикын тўҥалтыш ошкылжо» вуймутан изи заметкыже печатлалтын ыле. Тудо ончычсо кермыч завод нерген воза: «Кодшо ийыште пел курымаш историйыштыже первый гана куд миллионат пеле йошкар кермычым луктын». Тиде чын огыл. Марий Турек кермыч завод ...

Сылнымут погынам лончылена

ВОКТЕНЕ «МОНЧА» «ЛОМБО»

МЫЙ моткоч умылем, кунам произведений нерген аклыме шомакым возаш шонымым каласымек, автор куан кумылым ончыкта: «Только нимом шылтыде, чон почын возо. Шылталыме шомак мылам умбакыже паша ышташ полша».

Лач тыгак лие прозаик Г. Пирогов дене.

Геннадий Пирогов марий литературышто у лўм огыл. Тудо пытартыш ийлаште вашкыде возышо, утыжым савыкталташ тыршыдыме автор семынрак койо. Да, очыни, весат уло: пытартыш ийлаште периодический печать гоч мыскара кумылжо кончаш тўҥале да Марий книга издательство прозаикын койдарчык ойпогыжым аршашыш комыжлыш.

Чын, «Шокшо монча» сборникым тудын пелен эше ик автор — Валек Кугубаев — чумыраш полшен. Но мый кызыт шке рецензийыштем лач Г. Пироговымак веле «тўкынем». Тидлан эше вес амалат уло. Але гына «Ончыко» журнал лудшо деке прозаикын эше ик произведенийжым шуктыш—«Корнўмбал ломбо» повестьым.

Книгам лудшылан темлыме кўчык ремаркыште палемдыме (кок авторжо нергенат): «...шке произведенийыштышт арамлогар, еҥ кўшеш илаш йöратыше, казна кўсеным толышо; «кочолем» дене таҥгым кучышо, пўртўсым каргыше да моло экшыкан еҥ-влакым аяр нужан выньыкышт дене почкалтарат, у илышым чоҥышо-влак радамыш ушнаш ўжыт».

Мутат уке, сатирын рўдö вийже лач тидак. Мыскара гоч илышын косажым пўпыкылаш — сатирикын «киндыже». Кузерак вара Г. Пирогов тидым ышта, аяр нужшо мочоло почкалта?

Эн ондак, очыни, теве мом палемдыман. Автор ойлымаш-влакым простан, вучыдымын тўҥал мошта. Манмыла, ик предложений денак лудшым шкеж век «пўтыралнеже». Теве, мутлан, «Шокшо мончан» — первый выньык лышташыже: «Какшантўр Метрийым шочмо ялыштыже веле огыл, ынде олаштат сайын палат». (79 с.) Вик шоналтет, ала-могай оҥай томашалан завязка пуалте. Умбакыже лудаш кумыл ылыжеш. Але калык шомак дене перала: «Каен-каен, куш от шу, илен-илен, мом от уж, маныт». «Вот вет, кузе вет...» (112 с.) Але вуймут денак сымыстара: «К е л д е л у», «Ф. И. О.», «Парашутист» да молат.

Икманаш, автор лудшо дене кутыраш тўҥвоксым кычалын да муын мошта. Да произведенийлаште тарватыме темат илыш гыч лектын шога, тудын пўшкылмö Какшантўр Метрий («Шокшо монча»), Сапан ден Сапани («Шерге шовыч»), Павыл—Пал Йалыч («Чондай чон»), «Поликар ден Осып» (Келделу») да молат илыш гыч налме улыт. А вет куштылгын полш тöчышö, аракаш аҥырген илыше, чаҥга-сут, намысдыме ... савыра. «Матрана помыжалтын» ойлымаште, мутлан, лудына: «Пеледыш пайрем кечын, Шўшпык Васлий Нурсола Матрана дене мужыраҥе, вараксимла вычылвычыл илаш тўҥальыч.» (83 с.)

Но уже вес страницыште саде «вычыл-вычыл» йомеш — його улмаш рвезе вате, эре мала веле. Да кунам пашаче марийжылан канаш каяш путевкым темлат, Матрана вик «перестроитлалтеш» — эрла гыч кўпаш огыл, фермыш дояркылан пураш.

Але вара ме илышыште тыгайлан ўшанен кертына? Айдеме нигунамат тыге содор ок уэм, манмыла, ик гана шолышташ тунемше еҥын кидше эре чыгылтеш. Тыгак арака йўмö шотышат. Теве «Эм олмеш» ойлымаште изинекак йўаш тунемше Аркаш трук шоналта ик кечын, мончаш кая да пентыде-таза пöръеҥ-влак дене мызи капшым таҥастара, ўдыр налаш шона да вигак эмлалтме верыш кая. Арака дечын тыге писын «йотышнаш» лиеш гын, Указ лекмек, чылан яндар вуянныш савырнат ыле чай. Тыгаяк образ уло «Вот вет, кузе вет...» мыскара ойлымаште.

Вате-марий кокласе южо отношенийат авторын перажйымалне моткоч писын рашемдалтыт. Мутлан, «Шешке» ойлымаште Г. Пирогов воза: «Ала-могай амаллан (?) кöра ватак-марняк Муканай ден Саскавий коклашке «шем пырыс кудал пурыш». Ойырлат.

ышкыже лач тиде идейым шыгдараш шонен. Саде корнўмбал ломбо дене произведенийыште тракторист Сакар Вачай ден доярка Карпуш Анан Тамара ўдырышт таҥгастарен ончыкталтеш. Йодыш лектеш: молан вара саде ўдыр тыге «тулыкыш» савырнен? Автор шкеже тыгайыш шуктен огыл?

Уке. Школым тунем пытарыме ийынак первый «йоҥгылышым» ыштыше ўдыр, олаш толмек, вигак тўрлö куктежыш логалеш. А нелылык гыч маныа, куштылгын лекташ ок лий, тидлан пеҥгыде вий-куат кўлеш. А Тамаран тидлан вийже сита мо? Вет кöргö вий, кушкын шумек, чонышко иже пурен ок шич. Манмыла, ава шöр дене налдымым, каза шöр дене от чумыро. А могайрак ешыште кушкын Тамара?

Сакар Вачай шке ватыж дене, флотышто служитлен пöртылмеке, ялыште ушнен. Вате-марий ўмыр мучко колхозышто тыршеныт, ик ўдырыштым перегенак онченыт. Но вара теве ава ойла: «Кузе ынде школым тунем пытара, ала. Такшым книгам лудаш монь пеш йöрата. Но пашалан, манметла, шувын дене ирыман. Кодшо гана ушкал фермыш ўжым, силосым нумалаш полшыктынем ыле. Йöратымаш нерген ала-могай романым веле кучен шинче...» («Ончыко», 4-ше №. 20 с.)

Тышеч коеш: ўдыр паша дек мелын кушкын огыл. А тидланже ача-ава мом ыштевлакынат койыш-шоктышышт мыйым гын, лудшо семын, чыла годым огыт ўшандаре. Мутлан, ачаавам автор пример семын ончыл пашаеҥеш ужын ончыктынеже, но нуно коктынат моткоч лушкыдо улыт, шке ўдырышт могай улмым палат гынат, огыт кўчелал, ниддымын койыт, действийыште гын ялт от уж. Эртак мут да мут...

Тыгак шапалгын лектын комплекс начальник Зина Токарева. Тудо шала-вула койышан Аркашлан марлан лекташ веле ваҥга, кеч тыгодым пеш раш пала: рвезе саде Тамарам жапыштыже локтылын, кызытат тудын почеш марийлыкеш кая, а Зина кузе-гынат Аркашым шкеж дек шупшылаш гына шона. А чынжым гын, сайшотан ўдыр тыгай качым лишкат ок пурто ыле. Повесть мучко ятыр гана Ана (Тамаран аваже) ден Зина (Тамара дене пырля тунемыныт) абзац еда, манмыла, кузе-гына икте-весыштым огыт койдаре?! Шонет, ынде ўпе-ваше веле пижыт, а кернакшым...

Теве, мутлан, ик вере Ана ойла: «Йылметым пўчкаш да пийлан кудалташ веле йöра». (32 с.). А комплекс вуйлатыше тыгодым: «...Эше ик гана простигле...» (Туштак).

Зина эртак марлан каяш шона. Тудын мурымак уло калык ончылно моло ўдырвлак мурат. Эсогыл Зинан шўжаржат. Конешне, шоҥго ўдыреш кодаш тўҥалше еҥ

Кум ий огыт иле, огыт вашлий, вара Муканайын шкет илен шерже темешат, кая ватыж дек да налын конда. Ватыже ик тореш мутым ок пелеште, пуйто йöрата веле. Эсогыл машиным пöлеклаш кумылан. Ай-яй, илышыште еш кокла тыге тöрлана гын, адакат чыла ойырлышовлак угыч ушнен «пиалаҥыт» ыле.

Икманаш, авторлан геройжо-влакым, илыш деч кораҥден, ... «уэмдаш». Очыни, тидым Г. Пирогов кўлынак шоналтышаш да ончыкыжо мыскара жанрыште тыршымыж годым илышым шке чурийже денак ончыкташ кўлешлан шотла.

Теве, мутлан, М. Зощенкон сатирыжым налаш. Тудын возымаште ик бюрократ, йўшат, арамлогарат ойлымаш мучаште, манмыла, 180 градуслан ок вашталтыс! Да вет сылнымутан произведенийын, тыгак сатиры...

ныт? Лач тидыже повестьыште ок кой. Вачай ден Ана коктынат уста колхозник семын ончыкталтыныт. Эре паша дене иленыт. Анаже теве СССР калык озанлык выставкыш миен коштын, ВДНХ-н шöртньö медальжым, Трудовой Йошкар Знамям налын, кызыт райсовет депутат улеш. Социалистический Паша Герой дене кылым куча. Тыгодым шонаш лиеш: сай ешыште сай икшыве кушкеш, но...

Лач тиде «но»-жак илышыштат, сылнымутан литературыштат кокыте шонымашым луктеш. Шукертсек палле: сай, пашаче, вуйлатыше еш гычат пелодар икшыве-влак лектыныт, лектыт да лекташ тўҥалыт. Г. Пирогов ик могырым чын корно дене каен. Тудын Тамаражат ойлышна, неле-йöсым ужыдымо икшыве. Уке гын сылнымутышто (поснак — марийыште) кузе ыле? Уда икшыве ...

тидым шона, но нигунам чылан ончылно «пиалешем, можыч, иктаж марий чамана...» (33 с.). манын ок шорт. Поснак яндар чонан ўдыр тидым ок ыште. Но теве Зина «шонымашкыже» шуэш.

А кузе? Айста авторым колыштына: «...Быстров (Аркаш.—В. А.-Э.) комплекс вуйлатыше дене сöрасыш...» (45 с.). Вара: «Сўан арака олмеш ўстембалне электросамовар мўгырен...» (Туштак). Тидыжым кузе умылаш? Еш илышым чоҥгымо, тошто йўла койышшоктышым тыге ик предложений дене ончыкташ? Ай-яй, тыште лудшо йолташ вуйжым рўзалтыде огешак керт. Автор моткоч куктежан илышым пешак простан решатла. Ўдырым локтылшо, вате торговой, йўшö каче трукышто «тöрланыме» да яндар чонан Зина тудын ватыже лиаш келшыме сўрет повестьыш...

ЛАТКОКЫТ ГЫЧ ИКТЫЖЕ

Юмылан ӱшаныше ятыр еҥ 7 апрель кечым кугу пайрем семын палемда. Тудым благовещений маныт. Пайремын шочмыжым черке кузе умылтара, мо дене тудо кылдалтын?

А. ТИМОФЕЕВА.

Йошкар-Ола.

ХРИСТИАН черке Иисусын да Мария юмынаван лӱмышт дене кылдалтше латкок пайремым эн кӱкшын акла, нуным посна тӱшкаш уша (рушлаже «двунадесятые праздники» маналтеш). Тышкак юмо ден юмынаван шочмо кечышт. Иисусым тынеш пуртымо, тудын каваш нӧлталтме, святой Мариян колымо кечышт да молат пурат. 7 апрельыште палемдыме благовещений пайрем латкокыт гыч иктыжлан шотлалтеш.

Кеч-могай религий шке пайремже-влакым кузе умылтара? Тудо туныкта: пайрем-влак религийын историйыштыже чын лийше событий ден персонаж-влакым шарныме лӱмеш палемдалтыт. Пайремлымаште рӱдӧ верыш юмылан кумалмым да религий дене кылдалтше йӱла шуктымым шындат. Тиде чылажат юмылан ӱшаныше-влаклан религийын влияныйжым кугемдышашлан ышталтеш.

Благовещений шотышто гын тыгерак. Черкызе-влакын ойлымышт да религиозный литературышто возымо почеш, Кавырий кугу суксо Мария лӱман ӱдырлан тудын тыглай огыл — пӧръеҥ деч посна — мӱшкыраҥмыже, юмын эрге шочшаш нерген увертарен. Тидым ӱдырат, христиан-влакат «поро увер» («благая весть») семын вашлийыныт. Куандарыше кечым шарныме лӱмеш пайремым палемдаш, тудым рушлаже «благовещение» манаш тӱҥалыныт.

Пӧръеҥ деч посна мӱшкыр пижме нерген миф икте веле огыл. Тудо христиан религий шочмо деч ятыр ончычак акрет годсо Индийыште, Грецийыште да Римыште кумдан шарлен улмаш.

Йодса— вашештена

Поро увер пайремым нылымше курымышто палемдаш тӱҥалыныт. Кечыжым кузе шотлен луктыныт, лудшо-влаклан палаш, очыни, оҥгай. Ончычшо ятыр жап юмын шочмым да тудым тынеш пуртымым ик кечыште пайремленыт. Нылымше курымышто нине кок пайремым посна палемдаш тӱҥалме, юмын шочмо кечым тунамсе стиль дене 25 декабрьыште, крешеньым — 6 январьыште. (У стиль дене тидыже 7 да 19 январьыште лиеш). 25 декабрь гыч мӧҥгешла индеш тылзым шотлен, 25 мартыш миен лектыныт. Тыге юмынаван мӱшкыр пижме кечыже «рашемдалтын».

Юмын шочмо (рошто) кечым шоналтыде ойырен налын огытыл. Акрет годсо шуко калыкын тӱҥ юмышт телым, кече кужемаш тӱҥалме пагытыште, «шочыныт». Мутлан, Египетыште Осирисын, Древний Грецийыште Дионисын шочмо кечышт 6 январьыште палемдалтыныт, акрет годсо Иранышште Митра юмын — 25 декабрьыште. Вес семын каласаш гын, юмо-влакын шочмыштым пӱртӱсын ылыжаш тӱҥалме йыжыҥже дене кылденыт.

Римский империйыште Митра юмын культшо кумдан шарлымаш христиан-влаклан келшен огыл, тудым ӱмылташ да калыкын илышйӱлаж гыч шыгыремден лукташ манын, 25 декабрьыште Христосын шочмо кечыжым пайремлаш тӱҥалыныт.

Русьышто тиде пайрем шошо ага лишемме пагытыште эртаралтын, сандене православный черке тудым мланде пашаште тыршыше-влакын кинде лектышым кугемдышаш верч азапланымышт дене моштен кылден.

Марий калык тиде пайремым кунам палемдаш тӱҥалын, каласаш йӧсӧ. Но икте раш: тудынат шошо ага деч ончыч эртарыме пайремже лийын.

Тиде пайремым тӱрлӧ кундемыште илыше-влак шке семынышт палемденыт. Пайремын лӱмжат тӱрлӧ лийын. Мутлан, Куженер, Параньга велнысе кугезына-влак шошо пайремыштым «тер кудалтыме кече», а Шернур кундемыште—«шошо пазар» маныныт.

В. ФЕДОРОВ,
лектор-атеист.

веран каютылаште илат, кораблыште кабельный телевидений уло, спортивный зал, сауна, йӱштылмӧ бассейн, библиотека, музыкальный салон пашам ыштат.

Снимкыште: «Советский Союз» атомоход.
ТАСС-ын фотожо.

Чын шоялан ок шу

25 мартысе газетеш (автор 21 мартысыште манын воза — **Ред.**) О. Ивановын «Керамикын тӱҥалтыш ошкылжо» вуймутан изи заметкыже печатлалтын ыле. Тудо ончычсо кермыч завод нерген воза: «Кодшо ийыште пел курымаш историйыштыже первый гана куд миллионат пеле йошкар кермычым луктын». Тиде чын огыл. Марий Турек кермыч завод тиде жапыште тынар кермычым шуко гана луктын. А шымлуымшо-кандашлу ы мшо ийлаште тынар кермычым кырымыжлан ятыр гана вурсалтын.

Тудын историйыштыже эн сай лектыш — кандаш миллионат 149 тӱжем кермыч. 1975 ийыште тынарым кырен кертме. А тылеч ик-кок ий ончыч куд-шым миллион дене лукмо. 1976 ийыште 7,8 миллион нарым кырыме. Вара изиш волен. Тылеч вара латик ий жапыште куд миллионат пеле кермычым ятыр гана луктын.

Мый шкеже 1975—80 ийлаште кермыч заводышто экономистлан да производствым вуйлатышылан ыштенам. Кызытат предприятийын пашажым эскерен шогем. Садлан шонымем возыдешым чыте. Информаций чын лийшаш.

А. БОЧАРОВ.

Марий Турек.

ОСАЛ КОЙЫШ

◆ Йошкар-Олаште преступлений але шуко ышталтеш. 28 мартыште кастене Медведево быт пӧртын кем ургызыжо Филиппов А. А. аракам подылынат, Йошкар-Оласе Гагарин проспект дене кая улмаш. Вашский урем лишне ала-кӧ кӱзӧ дене шӱмжым шуралтен. Филиппов верешыжак колен. Уголовный делам почмо да кызыт следствий кая, но преступникым але кучымо огыл.

◆ Тиде кечынак ончыч ала-мыняр гана судитлалтше Вохминцева Г. С. «Космос» кевыт гыч курткым шолышт лукташ тӧчен да кучалтын.

◆ Коло ияш Ростовцев Ю. М. вашам нигуштат ог еш ыште, механический заводын секретарь-машинисткыжын спортивный йолашыжым да курткыжым шолышташ тӧчен, но кучалтын.

◆ Йӱдым, сравочым кельыштарен, молодежный центрын Машиностроитель уремысе мастерскойжо гыч магнитофоным шолышт каеныт.

◆ Ятыр преступлений еҥвлакын нерен коштмыштлан кӧра ышталтеш. 28 мартыште Загайнова К. И. 35-ше кевытышке толын да сатуан сумкажым прилавка ӱмбалан коден, моло сатум налаш пурен. Лекмешкыже сумкажым ала-кӧ нумал каен.

◆ Эрлашынже тидын семынак 38-ше магазиныш миййыше З. И. Сурован сумкажым да 360 теҥгеаш сатужым нумал каеныт.

◆ «Стрела» кевытыште тыгаяк шолыштмаш годым ик ворым кученыт. Тиде ончыч судитлалтше Бурманов В. В. лийын. 28 мартыште тиде кевытышке миен да прилавка воктене кӱтен шоген. Гинзбург И. А. аракан сумкам коден каен, Бурманов тудым ужын, нумал куржнеже улмаш.

◆ Шошо толмо дене садлаште лум шулен, да преступник-влак тышке пураш тӱҥалыныт. Эртыше кечылаште ала-могай вор «Тюльпан» садыште Санегинын пӧртышкыжӧ пурен, 225 теҥгеаш мӱй рама-влакым нумал каен.

◆ Шуко преступлений аракам йӱмӧ амал дене ышталтеш. 29 мартыште травмполиклиникыш йӱшӧ Н. В. Наумовым конденыт. Ола уремыште вачыжым кӱзӧ дене шуралтеныт. Йӱшӧ лийынат, нимом ок пале.

◆ Тиде йӱдымак йӱшӧ вуя Полевщиков О. А. шкеж гаяк лийше ӱдырым виешлен.

◆ Ончыч кок гана судитлалтше Матвеев Н. А. йӱшӧ вуя палымыж дене йӱдым кермыч завод кудывечыш пуреныт, тушеч ЗИЛ машинаш шинчын лектыныт да йӱдвошт Килемар поселко марте кудалыштыныт. Медведево поселко воктене кучалтыныт.

◆ Водитель-влакым кузе гына огыт тунькто, садак, манмыла, ушышт ок пуро, мардежла кудалышташ йӧратат. Теве механический завод кудывечыште Попов Е. М. «Ява» мотоциклже дене калык ончылно кудалышт «моштымыжым» ончыкташ тӧчен да машина йымак миен керылтын.

◆ Тыгаяк аварийым здравоохранений министерствысе автобазын шофержо Крылов В. В. ыштен. 28 мартыште ола урем дене правилым пудыртыл кудалыштмыж годым вес машинашке керылтын да тушто шинчыше еҥым чот сусыртен.

◆ 29 мартыште Петров уремыште йӱшӧ тӱшка эртен кайыше-влакым кыреныт. Иктыже кызыт больницыште кия. Преступник кокла гыч ик хулиганжым кучымо, вашке молыштат логалыт, чылаштымат судитлаш тӱҥалыт.

◆ Тиде кечылаштак Серов уремыште Бояринцевын гаражышкыже пуреныт да тушеч «Ява» мотоциклын ужашыже-влакым шолышт каеныт. Ворым але кучымо огыл, но тудын кид парня кышаже кодын.

◆ Кастене еҥ-влакым паша гыч автобус да троллейбус дене пӧртылмышт годым толымаш шарлен. 29 мартыште полупроводник прибор заводын пашаеҥже Богатырева Т. В. 10-шо маршрутысо автобус дене мӧҥгыжӧ пӧртылеш улмаш, сумкаж гыч шергакан косметический наборжым, 160 теҥге оксажым луктын налыныт.

◆ Ача-ава шочшыштым огыт эскере. 28 мартыште 25-ше школышто 5-ше классыште тунемше Зыков Алексей вич шагат кастене уремышке лектын, газ баллоныш селитрам шӱшкын да пудешташ тӧчен. Кучылт моштен огыл, баллон кидешыже пудештын, шкеже да воктене шогышо рвезе Липатников Андрей сусырген ыт.

Л. ГРИГОРЬЕВ.

(79 с.) Вик шоналтет, ала-могай оҥгай томашалан завязка пуалте. Умбакыже лудаш кумыл ылыжеш. Але калык шомак дене пералта: «Каен-каен, куш от шу, илен-илен, мом от уж, маныт». «Вот вет, кузе вет...» (112 с.) Але вуймут денак сымыстара: «К е л д е л у», «Ф. И. О.», «Парашуткист» да молат.

Икманаш, автор лудшо дене кутыраш тӱҥвожым кычалын да муын мошта. Да произведенийлаште тарватыме темат илыш гыч лектын шога, тудын пӱшкылмӧ Какшантӱр Метрий («Шокшо монча»), Сапан ден Сапани («Шерге шовыч»), Павыл—Пал Палыч («Чондай чон»), «Поликар ден Осып» (Келделу») да молат илыш гыч налме улыт. А вет куштылгын пояш тӧчышӧ, аракаш аҥырген илыше, чанга-сут, намысдыме еҥже мемнан эртыше «застой-запой» времаште шӱкшудо.семынак пошеныт!

Автор тыгай-шамычым оҥай томаша гоч койдарен ончыкта. Теве, мутлан, «Макар чиялген» гыч сут Макар эргыж ден шешкыж деч шолып «ӱмбалым» авызлынеже. Ола гыч кондымым. А ош «лает» окнам чиялташ налме белила улмаш.

Але Такиш кува, ийготыш вочшо, шкет илен нойышо ӱдырамаш, пошкудо марийлан келшаш шонен, презым ужален, шӧртньӧ пӱйым шындыкта. Но комбылан, пурын, пеҥгыде киндым падыштымыж годым пӱйжӧ лектын возеш, чыла комбыжым шӱшкыл опта. «Кажне сурт кайык пагарыште шӧртньым кычальыч,— иктешла автор, — но арам: ик пӱйымат ышт му». (147 с.) Тыгай оҥай ситуацийым Г. Пирогов ятыр муэш, лудшылан тутло сийым темла.

Каласаш кӱлеш авторын йылмыж нергенат. Ойлымаш-влак куштылгын лудалтыт, образ шагал огыл, калык ой вашлиялтеш. Мутлан, «Шӱет гына чытыже — омытаже лектеш...» (79 с.) «Шонаш да шонен мошташ — эн неле сомыл. Шонымашым илышыш пурташ — эшеат йӧсӧ». (79 с.) «...ныштык-ныштык пидме куэ выньык». (81 с.) «Тагынаш возын колаш ок лий.» (113 с.) Але теве корак еш нерген: «Шоҥго пушеҥгыла ӱмбак пуйто нугыдо шем пыл пижын кержалтын.» («Корнӱмбал ломбо», «Ончыко», 19 с.) «Ик луым лу гана огыт нулто». (Туштак, 26 с.)

Икманаш, ойлымашлаштат, повестьыштат тыгай чевержым ятырак муаш лиеш. Но, манмыла, мо сай гын, саяк, но мый кызытеш Геннадий Михайловичлан ончыкылык пашаштыже мо деч шекланаш, могай ситыдымаш деч кораҥаш лийме да кӱлмӧ нерген шонымашемат каласынем.

Южо ойлымашлаште прозаик, молан дыр, илыш гыч налме персонажшым мучаш марте чынжымак могай улмым ончыктымо олмеш, виешак «тӧрлатыкта», манмыла, положительный геройыш шӱдыш, вара Муканайын шкет илен шерже темешат, кая ватыж дек да налын конда. Ватыже ик тореш мутым ок пелеште, пуйто йӧрата веле. Эсогыл машиныым пӧлеклаш кумылан. Ай-яй, илышыште еш кокла тыге тӧрлана гын, адакат чыла ойырлышо-влак угыч ушнен «пиалаҥыт» ыле.

Икманаш, авторлан геройжо-влакым, илыш деч кораҥден, нимолан «уэмдаш». Очыни, тидым Г. Пирогов кӱлынак шоналтышаш да ончыкыжо мыскара жанрыште тыршымыж годым илышым шке чурийже денак ончыкташ кӱлешлан шотла.

Теве, мутлан, М. Зощенкон сатирыжым налаш. Тудын возымаште ик бюрократат, йӱшат, арамлогарат ойлымаш мучаште, манмыла, 180 градуслан ок вашталтыс! Да вет сылнымутан произведенийын, тыгак сатиранат, йӧршын тыгай цельже уке: айдемым кагаз страница гоч уэмдаш. Тидым произведенийлан виешак «воспитательный значенийым» тушкымо дене от ыште. Такше, автор икмыняр возымаштыже тыгай «эмлымаш» деч кораҥаш тырша. Шижалтеш, пытартыш жапыште гын, Г. Пирогов туддеч кораҥашат вийым муын.

Тидыжым, очыни, «Корнӱмбал ломбо» повестьым лудын лекмек, эше ик гана пеҥгыдемден каласаш лиеш. Вет авторын калыклан темлыме произведенийже гыч (манына — пытартыш) тиде але ялт у. Садлан «Шокшо мончасе» икмыняр «эмлен пуымо» мыскара деч вара повестьын мучашыже илыш чынлан утларак келшен толеш — тӱҥ персонаж кокла гыч иктыже — пеле-пуле, куктежан илыш корныш кумдан вочмек — «положительныйыш ок савырне». Но тидын нерген — варарак, а кызытеш шомакем тӱҥалтыш гычрак тарватынем.

Конешне, вик каласем, «Корнӱмбал ломбо» повесть шотышто шомакем, векат, пӱсыракат лиеш. Но, манмыла, ик пӱсӧ шомак илышыште шылчыкын мутайкалыме лу шомак деч пайдале. Сандене прозын кумда жанрыштыже вийым первый гана тергыше авторлан туран да чынын ойлымо утларак пайдам пуышаш.

Конешне, Г. Пироговым эн ончычак у, кугу жанрыш ушнымыж дене саламлыман, ончыкылык творчествыштыже сеҥымашым тыланыман, да садланак, шонымаштем, первый «мелнам» ӱмбачатйымачат шӱралтыде кодыман огыл.

Эн ондак ик йодышым рашемдена. Мом вара ончыкта вуймутыш лукмо корнӱмбал ломбо? Шкет ломбо? Калыкыште ойлат: ик кид кидлан ок шу, ик илыш илышлан ок шу. Моткоч кере шомак. Да тыгодымак келге умылымашан.

Чынакыс, шкет айдеме вийдыме, тудо моткоч писын уда корныш шогал кертеш. А тушечынже лекташ — ой-ой! Вашке йоҥгылыш лият, вашке у айдемыш от савырне.

Г. Пирогов шке повестьыште ок кой. Вачай ден Анна коктынат уста колхозник семын ончыкталтыныт. Эре паша дене иленыт. Анажете СССР калык озанлык выставкыш миен коштын, ВДНХ-н шӧртньӧ медальжым, Трудовой Йошкар Знамям налын, кызыт райсовет депутат улеш. Социалистический Паша Герой дене кылым куча. Тыгодым шонаш лиеш: сай ешыште сай икшыве кушкеш, но...

Лач тиде «но»-жак илышыштат, сылнымутан литературыштат кокыте шонымашым луктеш. Шукертсек пале: сай, пашаче, вуйлатыше еш гычат пелодар икшыве-влак лектыныт, лектыт да лекташ тӱҥалыт. Г. Пирогов ик могырым чын корно дене каен. Тудын Тамаража, ойлышна, неле-йӧсым ужыдымо икшыве. Уке гын сылнымутышто (поснак — марийыште) кузе ыле? Уда икшыве пуйто лачак його, йӱшӧ ача-ава-влак деч веле лектеш. А чынжым гын...

Тамара, самырыкнек, ӱдыр ӱмыржым локтылын, куштылго илышым кычалын, ни ешан, ни шочшан, ни чонло пашан лийын ок керт. Тудым корнӱмбалне шогышо ломбо дечат коч илыш шке азапешыже лоҥгеш. Ломбо — пӱртӱсын шочшыжо, тудым, пеледмыж годым, кажне эртен кайыше тодыл сеҥа. Ломбын торешланаш вийже уке. Айдеме — вес тӱрлӧ. Айдеме — виян, чолга, патыр лийын кертеш. Но чыла тидыжым тудо шотдымын шалашке кышкылтеш гын, нигунам пиалан ок лий.

Повестьыште тиде еш да тудын тургымжо дене пырля колхоз илышат коеш. Туштак комплекс вуйлатыше Элыган Зина, шофер Аркаш, икмыняр эпизодический персонаж уло.

Тыгодым йӧршын вучыдымын телевидений пашаеҥвлак толын лектыт. Да лудшо ялт умылен ок сеҥе: колхозысо фольклор ансамбльым да ончыл дояркa Карпуш Анам канде экран гоч ончыктымо дене автор мом каласынеже? Вет тидыже повестьын тӱҥ идейже да темыже деч ялт ӧрдыжыш кораҥда. Конешне, тӱшка озанлыкын, фермын, проблемыжым дене палыме лийме уто ом ман. Но авторлан иктым каласыде огешак лий: тӱшкан погынен, але трибуна гыч йоҥгата ойым ойлен гына мемнан ни илышна, ни пашана ок воране. Шарналтыза застой пагытым!

Повесть мучаште ме иктым умылен налына: сурт оза-влак коктынат пенсийыш лектыт. Тугеже, ийготышт рашемеш: 60 да 55 ий. А ушненыште? Тӱҥалтыште раш: 20 ийым эрталтыше-влак. Но вот азап: мучаште Тамара алят 25 ияш веле—шке промыселжым — проституций пашажым умбак шуяш кая. Манына, путырак тыгыде деталь? Но лудшо еҥ тыгайым, товатат, пеш вашке шижын налеш.

Конешне, ойлышна, Г. Пирогов Тамарам виеш ок тӧрлате — п о л о ж и т е л ь н ы й ы ш ок лук. Илышыште тугеак лиеш, манына. Но Тамаранат, моло персонажтидым шона, но нигунам чылан ончылно «пиалешем, можыч, иктаж марий чама на...» (33 с.). Маныи ок шорт. Посна к яндар чонан ӱдыр тидым ок ыште. Но теве Зина «шонымашыже» шуэш.

А кузе? Айста авторым колыштына: «...Быстров (Аркаш.—**В. А.-Э.**) комплекс вуйлатыше дене сыраш...» (45 с.). Вара: «Сӱан арака олмеш ӱстембалне электросамовар мугырен...» (Туштак). Тидыжым кузе умылаш? Еш илышым чоҥымо, тошто йӱла койышшоктышым тыге ик предложений дене ончыкташ? Ай-яй, тыште лудшо йолташ вуйжым рӱзалтыде огешак керт. Автор моткоч куктежан илышым пешак простан решатла. Ӱдырым локтылшо, вате торговой, йӱшӧ каче трукышто «тӧрланыме» да яндар чонан Зина тудын ватыже лияш келшыме сӱрет повестьыште лудшым огешак ӱшандаре.

Весымат палемдыман: автор колхоз илыш нерген возаш тӱҥалеш гын, пӱтынек газет стильыш кусна, сбрал йылмыже йомеш, геройжо-влак пуйто кидышкышт газетым кучен шинчыт да лудыт. Теве: «Район шке функцийжым пужен ыштымаште але тӱрыс ок кучылт, партий ден правительствын установкыштым илышыш эркын пуртен толыт...» (52 с.).

Мый ом ман, пуйто мемнан вуйлатыше-влак тыге огыт кутыро. Но тыгай «речьын» кӱлешлыже повестьын кышкарышкыже, сюжет кышкарышкыже, пура мо? Пурышаш мо? Вет произведенийын идейже да темыже, манна, ялт весе. Алакшым республикысе вольык ончышо ончыл еҥ-влакын погынымашышт повестьышке нимо укеланак пурен шинчын. Тыгай отчетым лудшо газетыштат утыждене вашлиеш. Садлан тудым йӱкшыктараш тыршыман огыл.

Чумыр ончымаште, «Корнӱмбал ломбо» повесть гоч автор шке ончылан шындыме задачым ятырак шуктен, но шуко эпизод, персонаж-влакын койышт-шоктышышт илыш дене чак кылдалт шуын огыл. Тыштыже Г. Пироговын вашкымыж нерген каласыманак. А вашкаш, поснак кугуран жанрыште, пашам ыштыме годым йӧршын ок кӱл.

Вет сылнымутан пашаште танатарын содорланымаш пычкемыш йӱд дене иктак. А писатель—лудшылан волгыдым кондышо еҥ. Тудо пычкемыш йӱдыштат куэ ден ломбым, кидшӱма тергыде, юж толкынын пуалме, лышташыже тарваныме йӱк дене шижын-ойырен моштышаш. Уке гын, манмыла, «шокшо мончаш» пураш куэ выньык олмеш ломбо ынже логал... Кеч писатель произведенийысе илышыште (а тиде—чын илышак) кунам кӱлеш гын, почкалтыш выньыкымат кучылт кертеш. А тидланже Г. Пироговын чон тулжо да кумыл пырчыже ситышын уло.

Вячеслав АБУКАЕВ-ЭМГАК.

● Ӱшане, ит ӱшане

ТЫГЛАЙ ПАТЫРЛЫК АЛЕ ЮЗО ВИЙ?

ГАЗЕТЛАШТЕ тӱрлӧ ӧрыктарыше кончыш нерген возгалат. Мутлан, чокештылше киндерке нергенат шомак шокта. «Нимогай тиде терке огыл,—манеш ик палымем,—векат, кӱшкӧ кӱзышӧ ракетын мучыштал кодшо ужашыжат тыге койын кертеш, але южым тергаш колтымо ӱзгар шулдыран пулашка гай кош, а тый манат: «НЛО».

Икманаш, ӱшанаш чылаж годымак ок лий. Но теве «Марийская правда» газетын фотокорреспондентше А. Щербаковлан (тудо шке жапыште «Марий коммунышто» ыштен) ӱшанемак.

Снимкыште тӱ Н. А. Суворовым ужыда. Фотокорреспондент тудым Йошкар-Оласе Печать пӧртышто «Марийская правда» газет редакцийыш журналист Е. Макаров дек толмыж годым вашлийын. Теве мо ойлыш: тудын капше изи огыл нелытан тӱрлӧ ӱзгарым—вашкӱвым, совлам, виликым, шинчалыкым, разводной ключым, шагатым...

— Шенгелныже омса, омса кылым ончал да йод: ала тый омсам йолжо гыч луктын кӱвар ӱмбак пыштенат, ман, вара омса ӱмбак ен возын, ман...

— Тетла йодыш уке,— манам.

Наука могырым ончаш гын, вес тӱрлӧ йодышат шуко лектеш.

Айдеме капыш пластмасса, алюминий, янда пижеш, тушто пуйто ала-могай шупшын кучышо вий уло. А молан вара магнит ок пиж? Молан компас стрелка йӱдвелым чын ончыкта, шагатат пужлыде коштеш? Кид копаште шупшын шогышо вий изи, йолышто йыжыт деч кӱшкырак совла пижын ок кечалт. Икманаш, наука тидым але шымлымышташ.

А ме иктым гына ешарена: Николай Александрович Суворов пошкудо Кировский область, Санчурский районысо Сметанино ялеш шочын. 55 ияш. Внутренний паша органлаште 25 ий ыштен. Самырыште годым ...

Кӱчыкын тӱрлӧ нерген

ПАРИЖ. Лион олаште судебный процесс пытен. Тушто 38 еҥым тӱрлӧ жаплан тюрьмаш петыраш да нунылан штрафым тӱлыкташ пунчалме. Суд ончык наркотикым шупшыктышо да ужалыше-влак гына огыл, тыгак нунын клиентышт шогалыныт.

Судитлыме-влак коклаште Францийын ончычсо премьер-министржын эргыже журналист Франсуа Дебре, чапланыше художник Пикассон уныкажын ончычсо ватыже Лора Травелли-Пикассо, издатель Гарри Джаковичи, тыгак кумдан палыме француз писатель Франсуаза Саган улыт.

◆

НАЙРОБИ. Кенийын национальный гимнжылан у музыкальный аранжировкым ышташ лийме. Республикын президентше пелен лӱмын чумырымо комиссий, увертарен тудын председательже профессор Вашингтон Омонди, семым уэмдаш пижын. Гимнын текстше вашталтде кодеш.

◆

НЬЮ-ЙОРК. Америка Кечын вий-куатшым кучылтмо шотышто тӱняште лидер лийын кертеш. Но тидым ыштен ок сеҥе гын, ик триллион доллар пайдам пуэн кертше рынке японецвлак кидыш логалеш. Тыге каласыме Кечын энергийже шотышто Остин олаште (Техас штат) эртыше национальный конференцийыште.

США-се энергетический компаний-влакын пашаеҥышт гелиоэнергетикым чӱчкыдынак мыскара семын гына ончат, каласен конференцийым почмо годым Дэвид Фримэн. Тыгай койыш аралалт кодеш гын, вашке ме ужына: японецвлак Кечын вийжым электричествыш савырыше устройство-влакым мемнан пӧртна ӱмбалан шындат, а корнылаште Кече деч виййым налше автомобиль-влак кудалышташ тӱҥалыт.

◆

БОМАКО. Шукерте огыл тиде ола лишнысе военный базыш 24 ияш малиец Мамаду Макалу толын да парашютист-влакын тусо подразделенийыштын командиржылан элыште государственный переворотым ышташ темлен.

Самырык еҥын ойлымыжым тӱткын колыштмек, военный начальник тудым тунамак арестоватлен. «Молан тый тыгай ойым воинский подразделенийын командиржылан ыштенат?»—йодын «заговорщик» деч судья. «Мыйын шонымаште, Африкыште государственный переворотым военный-влак гына ыштат»,—вашештен Мамаду.

◆

БРЮССЕЛЬ. Отходым кучылтмо ...

ТИМОШ. Палем, чыла палем. Тылат Почетный грамотым пуымо нергенат шукерте огыл газетеш возымо ыле.

КАЧЫРИЙ. Тау! Сай статья (Тимошым ончен). Газетым кодо. Кухньыш пуро. Чыла ямдыленам.

ТИМОШ (столовый кӧргым ончен). Лиза кушто?...

КАЧЫРИЙ. Пазарыш кайыш.

ТИМОШ. Мольшт?

КАЧЫРИЙ. Шке пашашт дене: Петр Григорьевич шыллан ошкыльо, а Чачи—«Общепитыш» документ-влакым нангайыш.

Тимош кухньыш пура. Ик жап гыч тушеч товар дене пералтыме йӱк шокта.

КАЧЫРИЙ. Пырдыж гыч отзыв книгам налын лыштащ почеш лышташым терген лектеш, ик лышташым кушкед налеш, халат кӱсеныш пышта. Тимош кухньо гыч залыш лектеш.

ТИМОШ (шыргыжал). Пуро! Куштен ончо! Кӱвар оҥа тыйым гала, слоньмат чыта. А кӱварйымал — ялт нӧреп. Келге, йӱштӧ. Мом тушто аралет?

КАЧЫРИЙ. Кызыт нимат уке.

Уремыште автомашина толмо йӱк шергылтеш, ик жап гыч йӱк-йӱан йомеш. столовыйыш Петя куржын пура.

КАЧЫРИЙ (тургыжланен). Мо пеш кужун коштынат? Вучен, вучен ноенам.

ПЕТЯ (шӱлештын. Качырийым ончен). Ит йодышт! Оксам ямдыле! (Тимошлан). А тый, рвезе, мылам полшо! Лек! Кудывечыште автомашина.

Тимош столовый гыч лектеш.

КАЧЫРИЙ (Петялан, тургыжланен). Кызыт шыл ок кӱл! Ит нал!

ПЕТЯ. Мом ышташ, шке палем! (Шыдын). Неретым чыла вере ит шӱш. Кондымо шыльым мӧнгеш колташ ок лий!

Петя столовый гыч лектеш. Качырий зал гыч кабинетышкыже ошкылеш. Ик жап гыч залыш пӧртылеш, кидыштыже ала-мыняр купюра. Петя столовыйыш пура.

КАЧЫРИЙ (тургыжланен). Титакым ыштет!.. Мӧнгеш колто!

ПЕТЯ. Чарне!.. Пу оксам!

КАЧЫРИЙ. Кучо! (Петялан оксам пуа).

ПЕТЯ. Шагал... Тӱжем вич шӱдӧ кӱлеш. (Качырий ешарен пуа).

Столовыйыш Горохов пура.

ГОРОХОВ (Качырийлан). Салам лийже! (Петялан). Кужун вучыктет, расчетым ыште. Мый вашкем. (Качырийлан). Ала ик кружка вӱдым пуэт. Йӱмӧ шуэш.

КАЧЫРИЙ (шыргыжал). Моҥмыр докав?

ГОРОХОВ. Могай моҥмыр! Эрдене парепге ден селедкым кочкынам. А кол вӱдым йората.

КАЧЫРИЙ. Йӱктем, йӱктем... Мый чечас (кухньыш пура).

Петя Гороховлан оксам пуа. Горохов оксам шотла

ПЕТЯ. Мынярым кӱрнеда? Кузе ойым пидме, тугай ак.

ГОРОХОВ. «Озаже» дене шке кутыро... Ойым пидмылан мыняр жап эртен?.. Илыш-йӱла вашталтын...

ПЕТЯ. «Кайык» утыждене кӱшкӧ чоҥештынеже.

ГОРОХОВ. Виййже сита гын—тыршыже. Тудо мыланна «вуй». Кузе кӱшта, туге лиеш.

ПЕТЯ. Утыждене койышланела. (Шоналтен). Тиде арняште «озат» дек пурен лектам. (Шоналтен). Уэш, вес корным кычалаш жапем уке. Адакше икте-весым сай палена... Кутырен келшена дыр.

ГОРОХОВ. Ынде шочмын ит вучо.

ПЕТЯ. Молан?

ГОРОХОВ. План вашталтын.

ПЕТЯ. Кунам вучаш?

ГОРОХОВ. Кугарня еда. Эрдене. (Качырийлан). Тау шокшо частлан. Пельменетым тӱкен омыл. Каем (верже гыч тарванен). Кугарнян

КАЧЫРИЙ. Икте гына, Иван Дорофеевич.

ПЕТЯ. Сӧрвале... Иван Дорофеевич чыла умыла. Ӱдырамашым огыл, пӧръеҥ кокла гыч, икташыжым... «пушкыдо» шӱманым.

КАЧЫРИЙ (шыдын). Тыйжат пеш писе улат! От колышт! Уто пашам ыштылат! Шылым ынде кушко?

ПЕТЯ (шыдын). Ит каре! (Шоналтен). Верым муам. Кызыт мый Рустамым ӱжыктем, шылым ужатем. Ок шӱкал. Тудлан шыл кӱлеш. А тый ит пере! Ошкыл Иван Дорофеевич дек!

Лиза толеш, кидыштыже кок корзинке. Корзинке-влакым ӱстембак шында.

КАЧЫРИЙ. Кузе пашат? Ужалышыч?

ЛИЗА. Ужалашыже — ужаленам. Таварет шортыч кайыш. (Корзинке гыч сумкам налын, Качырийлан кучыкта). Окса теве тыште, шотло... Кочкышет верч кугу намысыш пурышым... Кодшо семын адак нерем беляшет дене тӱкаленыт.

Анна НИКОЛАЕВА

Уткин толеш. Чеверын. (Горохов кая).

Автомашина тарванен кайыме йӱк шергылтеш.

КАЧЫРИЙ (воштыл). Гороховшо ялт лӧчышӧ пурса гай лийын. Мӱшкыржӧ—тӱмыр гай. Кузе кудалыштсеҥа... А тый Уткин дек каем маньыч. Горохов тольо.

ПЕТЯ. Тыланетше иктак огыл мо? Уткиным «оза» районыш колтен.

КАЧЫРИЙ. «Оза» да «оза»: кӧ тудыжо?

ПЕТЯ (шыргыжал). Визитный карточкым колтынет? Таҥым кучынет?.. Молан тылат палаш? (Кидшым Качырийын вачыш пышта). Эх, Катя, Катя! Кугун палет, вашке шоҥгемат. А мый шоҥго ӱдырамашым ом йӧрате.

КАЧЫРИЙ (келгын шӱлалтен). Шке палет, кумылет уке гын—ит каласе. Иктым йоднем: молан шылым кызыт нальыч?

ПЕТЯ. Молан? Шыл томам огыл. Шӱкедылаш амал уке. Ик гана шӱкалат, вес гана от уж.

КАЧЫРИЙ. Эрла мемнан столовыйыш тергаш толыт, а складыште шыл мыняре, палет?

ПЕТЯ. Палем. (Шонал-

КАЧЫРИЙ. Могай намыс? Мом ойлыштат? Кӧ тӱкален?

ЛИЗА. «Котлетыштет яра сукара, а беляш-влакет — яра ком»,—маныт. (Вес корзинке гыч солыкым налеш, беляшым луктеш, Качырийлан шуялта). Кочкын ончо!

КАЧЫРИЙ (беляшым ок нал). Мылам ит темле. Шке кочкышем сай палем. Беляш шот дене ышталтын, шыл тӱрыс пышталтын. Уто-сите еҥын «манеш-манешым» колыштат?.. Тый але самырык улат. Илаш гына тӱҥемат. Илыш-йӱлам от пале.

Петя Лиза дек лишемеш, Лизан кид гыч беляшым налеш.

ПЕТЯ. Лиза, «Пазар йӱкым» колыштат? Палыде, уто шомакым ит лук... Ме чыла кочкышым норма шот дене ыштена, шылым тӱрыс пыштена. Иктымат огына обижае. Мый производствым шукертак вуйлатем. Пашам шке вич парням гай палем... Кушто Павловский, тушто чыла порядке. Лӱмнерем ом шӱктӧ!.. Мемнан столовый олаште—«во!» (ик парняжым кӱшкӧ нӧлталеш). Калык да ола начальство мемнам акла. Тетла

Шкаланет тау. Шке жапыштыже шижтаренат... Госторгинспекцийыш кошташ логале. Иван Ивановичым сӧрвалаш вереште. Лыков мыйым сайын пала, умыленат моштa... Тендан дек толаш келшыш, а Петуховам икымше номеран столовыйыш колтыш.

КАЧЫРИЙ. Лыков йолташ — пушкыдо шӱман айдеме.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Ала... Кунам кузе да адакше кӧлан? (Качырийым ончен). Шым умыло. Мом каласышыч? «Нимо денат моктанаш», — маньыч.

ПЕТЯ. Шукерте огыл студент-влак шурген кайышт. Актым возышт. «Кочкыш томам», — маныт. Мемнан кассир тулым ылыжтыш, керосиным оптале, пожарым ыштыш.

КАЧЫРИЙ. Утӧ шомакым лукто.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Лиза тидлан мастар. (Качырийым ончен). Кодшо годым тылат шым ойло... Тендан ӱмбак Лиза партий горкомыш вуйшиймашым колтен. Мыйым горкомыш ӱжыктеныт. Тендам терташ госторгинспекцийлан кӱштыщт.

КАЧЫРИЙ. Кунам?.. Мом возен?

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Возымыжлан иктаж арня эртыш дыр. Возашыже, очыни, чыным возен... Тендам мый палем, кузе тыште ыштылыда. Но шке еҥ улыда,.. Утарыде ок лий. (Шоналтен, оҥысо депутат значокшым кидше дене пералтен). Доверий гыч лектын омыл. Мыйым але колыштыт, пагалат.

КАЧЫРИЙ. Умылем. Моткоч умылем.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Кодшо годым тендан столовыйлан Йошкар знамям пуаш полшышым: горсовет исполкомын ходатайствым возенам, торговля министерстышкат коштынам.

КАЧЫРИЙ. Мемнан столовый планым чыла показатель дене тӱрыс шуктен. Парыш куту, товарооборот шӱдӧ лу процентлан темалтын. Утыждене тургыжланаш амал уке ыле.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ (кидшым Качырий вачыш пыштен). Катюша, тиде казашыште гына... Чынже гын Йошкар знамям тендан столовыйлан огыл, а икымше столовыйлан пуымаш ыле. Показатель шот дене тудо ончылно... Товарооборот нунын шӱдӧ коло процентлан темалтын. Но тендам пагалем, шкежат полшеда... Умылаш кӱлеш.

КАЧЫРИЙ. Молан газетышкыже возеныт?

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Кӧ возен — шонет? Мый шке. Катюша. Пресса — кугу вий. Тендам чапым нӧлташ кӱлын. Тыланда премият уто огыл. (Качырийым ончен). Але премий оксажым налын отыл дыр?

КАЧЫРИЙ. Иван Дорофеевич! Парымеш ом код.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ.

УВЕРТАРЕНА, ПАЛДАРЕНА

ОНЧЫЗА

7 канал. 6.30 — 120 минут. 8.35 — «Непослушный котенок». Мультфильм. 8.45 — «Старомодная комедия». Худ. фильм. 10.15 — Объектив. 10.50 — Калык творчество шотышто телепрограмма-влакын «Шонанпыл» VIII тӱнямбал фестивальышт. Сенегалын программыже. 11.25 — Английский йылмым тунемме урок гыч. 12.25 — Коллаж. 12.30 — Жап. 15.30 —Увер. 15.45 — «Будни русской больницы». Док. фильм. 16.05 — Мультфильм. 16.30 Эфиопий таче. Кинопрограмма. 17.00 — «Шортнӧ шайба» клубын призше верч. 17.45 — Философский мутланымаш. 18.30 — Жап. 19.00 —Латкуд ияш марте ийготан да тылеч кугурак-влаклан. 19.45 — Айдеме да закон. Правовой видеоканал. 21.00 — Жап. 21.30 — Актуальный интервью. 21.40 — В. Клиберн дене вашлиймаш. 22.15 — Камера тӱняшке онча. 23.10 — Куштымаш, куштымаш, куштымаш. 23.45 — Увер.

12 канал. 8.00 — Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35 — Природоведений. 4 класс. 9.05, 10.05 — Испан йылме. 10.35, 11.40 — Биологий. 8 класс. 11.00 — «Бурда моден» темла. 12.05 — Кинорежиссер А. Тарковскийын илышыже да творческий пӱрымашыж нерген. 2-шо ужаш. 13.10 — Ритмический гимнастика. 13.40 — «Радуга» док. телефильм. 14.10 — «Первые радости». Худ. телефильм. 2 серий. 17.00 — «Депортаций». 17.50 — Мультфильм. 18.00 — Актуальный камера. 18.20—«Марий ушемын» I учредительный съездше вашеш. 19.00 — Марий эл. 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Увертарымаш, программа. 19.45 — Коллаж. 19.50 — Ф. Шопен. «Интродукция и блестящий полонез». 20.00— Сайын малыза, йоча-влак! 20.15 — Информационный программа. 21.00 — Футбол дене СССР-ын чемпионатше. 21.45 — «Голубое на голубом». Худ. фильм.

КОЛЫШТСА

6.30 — Игече, программа. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52— Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — И. Молотовын мурыжо-влак. 8.25 — Куту Сеҥымашлан 45 ий темме вашеш. Илыш пӱрымашын кечыже. Радиоочерк. 8.55 — Увертарымаш. 18.00 — Увер. 18.10 — Ший оҥгыр. Изирак класслаште тунемше-влаклан сылнымут передача. 18.30 — Увер. 19.45— «Су-

«ило».

Икманаш, ӱшанаш чылаж годымак ок лий. Но теве «Марийская правда» газетын фотокорреспондентше А. Щербаковлан (тудо шке жапыште «Марий коммунызм» ыштен) ӱшанемак.

Сымкыште те Н. А. Суворовым ужыда. Фотокорреспондент тудым Йошкар-Олаште Печать пӧртышто «Марийская правда» газет редакцийыш журналист Е. Макаров дек толмыж годым вашлийын. Теве могайже: тудын капше изи огыл нелытан тӱрлӧ ӱзгарым — вашкӱзым, совлам, вилкым, шинчалыкым, разводной ключым, шагатым, утюгым, салмам — куча. Ковашт ыже, очыни, ала-могай шке шотан магнетизм дене ойыртемалтеш.

— Шого, шого, — манам, — ковашт ышкыже иктаж-могай кишым шӱрымӧ огыл?

— А тый шканет кишым шӱрен ончо да салмам пижыкте, — воштылеш фотокорреспондент.

— Йӧра, — манам, — жап лиеш гын, тергем. А кызыт кала се: ала тый ондак чараматыр енгым фотографироватленат, вара снимке ӱмбак чыла ӱзгар-настам оптенат да уэш фотографироватленат?

— Тый ончо: капыште вашкӱзын ӱмылжӧ палдырна.

— Да, — манам, — ала кыйыше енгым кӱшыч фотографироватленат?

шупшын кучышо вий уло. А молан вара магнит ок пиж? Молан компас стрелка йӱдвелым чын ончыкта, шагатат пужлыде коштеш? Кид копаште шупшын шогышо вий изи, йолышто йыжыҥ деч кӱшкырак совла пижын ок кечалт. Икманаш, наука тидым эше шымлышаш.

А ме иктым гына ешарена: Николай Александрович Суворов пошкудо Кировский область, Санчурский районысо Сметанино ялеш шочын. 55 ияш. Внутренний паша органлаште 25 ий ыштен. Самырыкше годым мемнан республикысе Звениговышто ремесленный училищыште тунемын, С. Н. Бутяков лӱмеш заводышто ыштен, армийыште, тыгак Кировский областьыште милицийыште служитлен. Икшыван: ӱдыржӧ да эргыже уло. Нигунам черле киен огыл. Шахмат дене сайын модеш.

Шке капшын ӧрыктарыше ойыртемжым теве кузе пален налын: ик газетыште Санчурск велым шкеж гаяк милиций майор И. А. Козлов нерген лудын, тудынат чара оҥыштыжо совла ден вилке кечен кертыт. Н. А. Сувороват шкенжым тыгак терген ончен да пален налын: тудат кертеш улмаш. Теве кузе: ме шкенан юзо вийнам эше тичмашын огына пале.

Вас. ИВАНОВ.

лан элыште государственный переворотым ышташ темлен.

Самырык еҥын ойлымыжым тӱткын колыштмек, военный начальник тудым тунамак арестоватлен. «Молан тый тыгай ойым воинский подразделенийын командиржылан ыштенат?» — йодын «заговорщик» деч судья. «Мыйын шонымаште, Африкыште государственный переворотым военный-влак гына ыштат», — вашештен Мамаду.

БРЮССЕЛЬ. Отходым кучылтмо йодыш Касвел Европышто шуко еҥым тургыжландара. Уло тӱнялан палыме компаний-влак — «Кока-Кола», «Пепси-Кола» (США), «Хайнекен» (Голландий), «Нестле» (Швейцарий), тыгак Франций ысе да Великобританийысе фирма-влак тиде йодыш дек мелын савырненыт да лӱмын ассоциацийым ыштеныт. Тиде ушем кленчам да паковатлыме материалым перерабатыватлыме у йӧным шымлаш да шыгдараш тӱҥалеш.

Кызытеш пластмасса, кагаз да янда дене ыштыме упаковкын тӱҥ ужашыже йӱлаталтеш але тоялтеш, увертарен тыште лийше пресс-конференцийыште ассоциацийын президентше Жан Гандуа. Тиде куштыран 2—7 процентше гына перерабатыватлалтеш.

(ТАСС).

Столовыйыш Горохов пура.

ГОРОХОВ (Качырийлан). Салам лийже! (Петялан). Кужун вучыктет, расчетым ыште. Мый вашкем. (Качырийлан). Ала ик кружка вӱдым пуэт. Йӱмӧ шуэш.

КАЧЫРИЙ (шыргыжал). Мокмыр докав?

ГОРОХОВ. Могай мокмыр! Эрдене паренте ден селедкым кочкынам. А кол вӱдым йӧрата.

КАЧЫРИЙ. Йӱктем, йӱктем... Мый чечас (кухньыш пура).

Петя Гороховлан оксам пуа. Горохов оксам шотлала да пинчак кӱсеныш пышта. Качырий кухньо гыч поднос дене лектеш. Поднос гыч налын кок бокалым, шӱран тарелкам ӱстембак шында.

КАЧЫРИЙ (Гороховлан). Устелтӧрыш шинча. Пельменьым кочса да чайым йӱза.

Горохов ӱстелтӧрыш шинчеш.

ГОРОХОВ. Кочмо ок шу. А теве чайым ом шӱкал.

Петя Горохов ваштареш ӱстелтӧрыш шинчеш. Ик бокалым шке ончыкшо шында.

ПЕТЯ (Гороховлан). «Кум», таче шылет томам.

ГОРОХОВ. Петр Григорьевич, юмо деч от лӱд. Арам шӱктет... Эртак икымше категорийым налнет мо? Кызыт категорий шотым тергыман огыл. «Тау» — ман, але тыгайым конденам.

ПЕТЯ (шыргыжал, Гороховым ончен). Шылжым пӧлеклет але оксала ужалет?

ГОРОХОВ. Огеш кӱл гын, ит нал. Корно мемнан весе лиеш. Таче «оза»: «Катюша дек корным пӱчман, вес партнерым кычалышт», — мане.

ПЕТЯ. «Озажлан» мо ок сите? Могай карме пурльо?

ГОРОХОВ. «Мо ок келше?» — манат... Шкат палет... Чанга улат, шагал тӱлет.

(Умбакыже. Тӱҥалтышыже 78 №-ан газетыште).

пышта). Эх, Катя, Катя! Кугун палет, вашке шоҥгемат. А мый шонто ӱдырамашым ом йӧрате.

КАЧЫРИЙ (келгын шӱлалтен). Шке палет, кумылет уке гын — ит калась. Иктым йоднем: молан шылым кызыт нальыч?

ПЕТЯ. Молан? Шыл томам огыл. Шӱкедылаш амал уке. Ик гана шӱкалат, вес гана от уж.

КАЧЫРИЙ. Эрла мемнан столовыйыш тергаш толыт, а складыште шыл мыняре, палет?

ПЕТЯ. Палем. (Шоналтен). Ревизий манат?.. Кӧ каласыш?

КАЧЫРИЙ. Госторгинспекций гыч Иван Иванович Лыков увертарыш. «Уто-ситым столовыйыштыда ида кучо. Документ порядкыште лийже», — мане.

ПЕТЯ. Кӧ толеш?

КАЧЫРИЙ. «Агытан, шонто агытан»... «Петушок, петушок, золотой гребешок!».. Палет?

ПЕТЯ (моткоч ӧрын). Матрена Матвеевна? Петухова?! (Шоналтен). Ынде кум ий эртыш, кузе тыште тӧрштыльӧ, чӱҥгаш тӧчыш. Нигунам уш гыч ок лек.

КАЧЫРИЙ. Шарнем, шарнем, чыла шарнем, кузе мыйын ӱмбак «кержалтын» ыле... Шонто карга! Ялт йошкар агытан. Нерже кугу, кадыр. Шинчаже мераҥ шинча гай, йошкарге. Ӱпшӧ ялт той гай... Тӱрвыжӧ кеча. Тудым чаманат, пенсийыш огыт ужате. Чыла вере нержым шӱшкеш.

ПЕТЯ. Кузе документвлак?

КАЧЫРИЙ. Кушто кӱлеш, чыла вере тӧрленам. Калькуляцийым, меню-раскладкым, технологический картым ончен, терген нальым.

ПЕТЯ. Молодец улат! (Шоналтен). Керемет Матранам мом ышташ? Кеч туешкыже ыле.

КАЧЫРИЙ. «Мом ышташ»? — манат... Корандаш!

ПЕТЯ., Кузе? Кӧ полша?

Лиза дек лишемеш. Лизан кид гыч белляшым налеш.

ПЕТЯ. Лиза, «Пазар йӱкым» колыштат? Палыде, уто шомакым ит лук... Ме чыла кочкышым норма шот дене ыштена, шылым тӱрыс пыштена. Иктымат огына обижае. Мый производствым шукертак вуйлатем. Пашам шке вич парням гай палем... Кушто Павловский, тушто чыла порядке. Лӱмнерем ом шӱктӧ!.. Мемнан столовый олаште — «во!» (ик парняжым кӱшкӧ нӧлталеш). Калык да ола начальство мемнам акла. Тетла мемнан дек «кочо» мутым ит кондо. Манеш-манешым ит колышт. Але тый «ужарге» улат. Илаш гына тӱҥалат.

ИКЫМШЕ КЫДЕЖ

Кокымшо сӱрет гыч ужаш

Столовыйыш Иван Дорофеевич пура. Ӱмбалныже мотор тувыр, костюм. Пинчак лацканыштыже депутат значок.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Салам!

КАЧЫРИЙ. Салам, салам лийже, пагалыме Иван Дорофеевич! Эртыза, шинчса!

Петя Иван Дорофеевичлан кидшым шуялта, саламлалтыт.

Кумытынат шинчыт.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Кузе паша кая?

КАЧЫРИЙ. Нимо денат моктанаш.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. (шыргыжал). Ревизий шӱметым тургыжландарыш? Кузе вара Матрена Матвеевна? Келшыш? Чот тергыш?

КАЧЫРИЙ. Уке, Матрана огыл, Лыков шке толын ыле... Чыла сайын эртыш. Уто-сите лийын огыл.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. (шыргыжал). Чыла палем... Полшаш логале... Энтек лийын сеҥа ыле дыр. Матрана — ревизор строгий. Порядкым йӧрата. А тендан тыште тӱрыс манаш ок лий.

КАЧЫРИЙ. Тау, Иван Дорофеевич, полшенат.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Показатель шот дене тудо ончылно... Товарооборот иуныын шӱдӧ коло процентлан темалтын. Но тендам пагалем, шкежат полшеда... Умылаш кӱлеш.

КАЧЫРИЙ. Молан газетышкыже возеныт?

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Кӧ возен — шонет? Мый шке, Катюша. Пресса — кугу вий. Тендан чапым нӧлташ кӱлын. Тыланда премият уто огыл. (Качырийым ончен). Але премий оксажым налын отыл дыр?

КАЧЫРИЙ. Иван Дорофеевич! Парымеш ом код.

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Шинчем, шинчем. Тый мыйын пашам аклен моштет... От мондо, шонем. (Кид шагатшым ончалеш). Жап эрта. Кызыт мый базыш каем. Тенгече «Росторгодежда» базын директоржым ужымат: «Мий, болгарский дубленка-влак улыт. Ик ужгам колтен кертам», — мане. Ватемлан ужга, упш кӱлеш... Ала налаш, ала уке, окса ок сите.

КАЧЫРИЙ. Мыняре кӱлеш?

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Куд шӱдӧ... Тый дечет палашыже сай огыл. Кодшо годымат «Жигулим» налаш оксам пуэнат. Але парымем тӱлен омыл.

КАЧЫРИЙ. Парым нерген ит кутыро. Окса уло. (Петялан). Пеленем уке. Пушым шӱдым.

ПЕТЯ. Кушто муам?

КАЧЫРИЙ. Кодшо годым Рустам тылат мыняр ым кодыш?

Петя верже гыч тарванен кухньыш ошкылеш. Ик жап гыч залыш пӧртылеш. Кидыштыже ала-мыняр купюра.

ПЕТЯ (Иван Дорофеевичлан). Кучо, шотло!

ИВАН ДОРОФЕЕВИЧ. Молан шотлаш? Мый инанем. (Оксам костюм пинчак кӱсеныш пышта).

Лиза толеш.

ЛИЗА. Салам лийже, Иван Дорофеевич!

(Мучашыже лиеш).

21.45 — «Голубое на голубом». Худ. фильм.

КОЛЫШТСА

6.30 — Игече, програма. 6.32 — «Ужара» радиостанций. 6.52 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — И. Молотовын мурыжо-влак. 8.25 — Кугу Сеҥымашлан 45 ий темме вашеш. Илыш пӱрымашын кечыже. Радиоочерк. 8.55 — Увертарымаш. 18.00 — Увер. 18.10 — Ший онгыр. Изирак класслаште тунемшевлаклан сылнимут передача. 18.30 — Увер. 19.45 — «Сударушка» мура да кушта. 20.35 — Увертарымаш, реклама.

ТЕАТР

М. ШКЕТАН лӱмеш Марий государственный драмтеатр

«Мокмыр» — 19.

КИНО

«РОССИЯ» кинотеатр

(Кугу зал)

«Просто Америка» (1, 5 серий, кугыеҥ-влаклан гына) — 10, 16. «Груз «300» — 12.20, 14, 18.30. «Гарем Степана Гуслякова» (премьера) — 20.

«РОССИЯ» кинотеатр

(Изи зал)

«Аленький цветочек» — 9.30, 13. «Джентльмены удачи» — 11 (йоча сеанс), 19.30. «Белый клык» — 14.30 (йоча сеанс). «Раз на раз не приходится» — 16.30, 21. «Хорошо сидим» — 18.

«ЭРВИЙ» кинотеатр

«Под принуждением» — 9, 16.10, 18.10. «Жикина династия» (кугыеҥ-влаклан гына) — 10.55, 20.10. «Беглецы» — 12.35, 21.50. «Человек-амфибия» — 14.20 (йоча сеанс).

«ОКТЯБРЬ» кинотеатр

«Черная роза — эмблема печали, красная роза — эмблема любви» (1 да 2 серий) — 9, 18.30, 21. «Ад или Досье на самого себя» (1 да 2 серий) — 11.40, 16. «На площади Гарибальди» (йоча сеанс) — 14.20.

«РЕКОРД» кинотеатр

«Счастливого плавания» — 9, 14.30. Мультфильм киносборник — 10.40. «Затянувшаяся расплата» (1 да 2 серий) — 12, 18.40. «Караул» — 16.30. «ЧП районного масштаба» (кугыеҥ-влаклан гына) — 21.

«МИР» кинотеатр

«Бейбарс» (1 да 2 серий) — 11, 20.20. «Три золотых волоска» — 14 (йоча сеанс). «Танцор диско» (1 да 2 серий) — 15.30, 18.

«МЕМНАН ЙОЧАНА»

Тыге маналтеш Йошкар Преспяште выставочный комплексыште шукерте огыл почылтшо выставка. Авалан да йочалан кӱлшӧ сатум да ӱзгарым мемнан дене первый гана тынар кумдан ончыктымо. 50 утла итальянский фирма Москвашке шке продукцийжым ончыкташ конден. Выставкыште Главкосмос, элысе кооператор-влак участвоватлат. «Экспоцентр» объединенийын «Еуроэкспорт» итальянский компаний дене пырля организоватлыме экспозицийыште вургемым, модышым, чаплын сӧрастарен лукмо книга-влакым, йоча кочкышым, гигиена ӱзгарым, медицинский оборудованийым, йочалан компьютерым ончыктымо.

Снимкыште: экспозицийым ончыктымо годым.

ТАСС-ын фотожо.

„Марийская правда" газет воза

«Съезд вашеш» разделыште КПСС Йошкар-Ола горкомын первый секретарьже В. Матвеевын «Жап тыге ышташ кӱшта» статьяже печатлалтын.

Газет республикысе мланде пашаеҥ-влакын шошо агалан ямдылалтмышт нерген кумдан каласкала.

Кокымшо страница кок тӱрлын лектын. «Йошкар-Ола да йошкаролинец-влак» страница олаште бытовой услуга сферын вияҥ толмыж дене лудшо-влакым палдара, оперативный обстановка нерген материал уло. «Газетын маршрутный листаже» страница Медведево, У Торъял, Оршанка да Советский районласе калыклан пӧлеклалтын.

Номерыште тыгак «Совет да перестройка», «Марий АССР Верховный Советын сессийже вашеш» да моло раздел уло.

Редактор В. А. МАТЮШЕВ.

Редакцийын адресше:

424000, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-шо идалыкше урем, 20

Талукышто 300 номер лектеш.

Тираж 17601.

Газетын индексше 52710

Телефон-влак:

Редактор — 5-08-40

Заместитель-влак — 5-25-36, 5-39-26

Приемный — 5-37-91

Ответственный секретарь — 5-35-73

Заместитель-влак — 5-39-36

ОТДЕЛ-ВЛАК:

Партийный илыш — 5-53-18

Идеологический — 5-54-34

Промышленность, строительство да транспорт — 5-54-89

Аграрный — 5-29-77

Совет паша да быт — 5-42-22

Культура, литература да искусство — 5-08-64

Информаций да письма — 5-43-72

Кусарыше — 5-39-55.

Увертарымаш — 5-39-44

Газетын собкоржо-влак:

У Торъялыште — 9-15-19,

Моркышто — 9-16-86,

Звениговышто — 9-22-83,

Оршанкыште — 2-17-38.

Марий АССР Госкомиздатын республиканский полиграфическо-редакционный объединенийже

424700, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Э—00584. Заказ 232.